

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

SYSTEM PRZYGOTOWANIA KADR OFICERSKICH W WYBRANYCH ARMIACH ŚWIATA

(Praca naukowo-badawcza p.k. „PRZYGOTOWANIE”)



63911

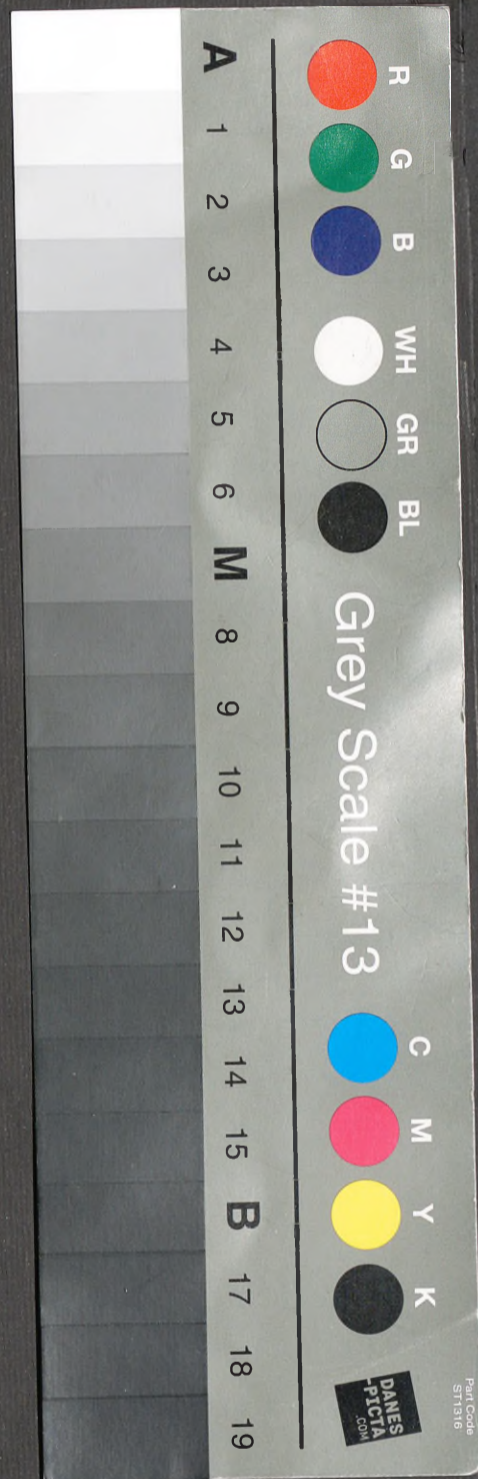
Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/2850



05-002850-001-0

WARSZAWA

1995



AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

**SYSTEM PRZYGOTOWANIA
KADR OFICERSKICH
W WYBRANYCH ARMIACH ŚWIATA**

(Praca naukowo-badawcza p.k. „PRZYGOTOWANIE”)

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. il
63911
Akademia Obrony Narodowej

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/2850



05-002850-001-0

WARSZAWA

1995

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

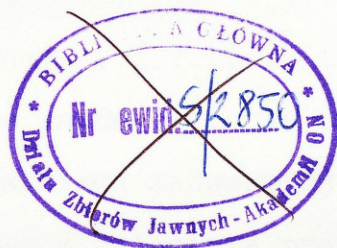
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH



SYSTEM PRZYGOTOWANIA KADR
OFICERSKICH W WYBRANYCH ARMIACH
ŚWIATA

/Praca naukowo - badawcza

p.k. "PRZYGOTOWANIE")



Opracował zespół w składzie:

płk prof.dr hab. Kazimierz ZEGNAŁEK
ppłk dr Jerzy GROSKREJC
ppłk dr Tadeusz PUSCIAN

SPIS TRESCI

	str.
WSTĘP.....	3.
1. TRADYCJE ROZWOJU SZKOLNICTWA OFICERSKIEG W WYBRANYCH PAŃSTWACH ŚWIATA.....	5.
2. KSZTAŁCENIE KADR OFICERSKICH WOJSK LĄDOWYCH W WYBRANYCH PAŃSTWACH ZACHODNICH.....	16.
2.1. Niemcy.....	16.
2.2. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.....	27.
2.3. Wielka Brytania.....	34.
2.4. Francja.....	37.
2.5. Belgia.....	40.
2.6. Holandia.....	42.
3. PRZYGOTOWANIE PSYCHOFIZYCZNE OFICERÓW W WYBRANYCH ARMIACH ZACHODNICH.....	47.
3.1. System i założenia programowe.....	49.
3.2. Wymagania sprawnościowe.....	56.
3.3. Baza sportowa.....	57.
3.4. Podsumowanie.....	58.
4. CHARAKTERYSTYCZNE ZAŁOŻENIA DO KSZTAŁCENIA OFICERÓW W GŁÓWNYCH ARMIACH ŚWIATA.....	59.
BIBLIOGRAFIA.....	63.

WSTĘP

Stopniowy wzrost ilościowy wojsk oraz wyposażenie ich w coraz nowocześniejszą technikę powodowało zapotrzebowanie na oficerów odpowiednio wykształconych. Do sprawowania funkcji dowódczych nie wystarczały już tylko dobre chęci i "dobre urodzenie". Dlatego też w XVIII w. w poszczególnych państwach zaczęto tworzyć szkoły (akademie) wojskowe, w których w początkowym okresie kładziono szczególny nacisk na kształcenie oficerów artylerii i inżynierii.

Każde państwo ma własne doświadczenia w budowie szkolnictwa wojskowego, na których oparte są ich aktualne systemy edukacyjne oficerów. Choć w wielu państwach systemy te są zbliżone, to jednak zauważa się dążność do zachowania swojej specyfiki narodowej. W państwach NATO systemy te są na tyle podobne, że pozwalają na wzajemną wymianę studentów wojskowych oraz studiowanie we wspólnej dla paktu Akademii Obrony NATO.

W niniejszej pracy zespół badawczy skoncentrował się na najbardziej ogólnym przedstawieniu historycznego rysu edukacji wojskowej, aktualnych systemów kształcenia oficerów w wybranych armiach świata przygotowania psychofizycznego oficerów w tych armiach oraz wyłowieniu najbardziej charakterystycznych prawidłowości wynikających z tych analiz, a mogących być wykorzystanymi w reformowaniu naszych sił zbrojnych i wyższego szkolnictwa wojskowego. Szczegółowe wnioski zawarte są w poszczególnych rozdziałach, a bardziej ogólne w ostatnim rozdziale opracowania.

Polskie szkolnictwo wojskowe ma również długie i bogate tradycje. Jego rozwój nie był jednak ciągły. Przerzywały go lata niewoli i wojny. Po drugiej wojnie światowej nastąpił rozkwit naszego szkolnictwa wojskowego, ale oderwane zostało ono od

tradycji, a oparte zostało bardzo mocno na wzorach radzieckich.

Tak było aż do lat dziewięćdziesiątych.

Obecnie trwają intensywne prace nad jego organizacją. Uważnie przyglądamy się rozwiązaniom w państwach NATO i w innych państwach świata. Temu celowi między innymi ma służyć niniejsze opracowanie. Powinno ono nie w mniejszym stopniu służyć także celom poznawczym. Każdy bowiem dobrze wykształcony oficer powinien wiedzieć, chociażby najbardziej ogólnie, jak zostaje się oficerem w innych państwach, co jest szczególnie eksponowane w programach kształcenia, ile czasu trwa nauka, jak zorganizowane jest doskonalenie zawodowe, jak wygląda przygotowanie psychofizyczne oficerów w poszczególnych armiach świata itp.

Autorzy mają nadzieję, że przedstawione opracowanie daje częściową odpowiedź na postawione pytania. Zebrany w jedną całość materiał badawczy daje pewien obraz szkolnictwa oficerskiego na świecie.

W celu wykonania niniejszego opracowania zastosowana została głównie metoda analizy literatury oraz dokumentacji z podróży zagranicznych. Dodatkowo zebrany materiał badawczy uzupełniany był wywiadami z oficerami, którzy studiowali bądź studiują w wojskowych uczelniach zagranicznych.

1. TRADYCJE ROZWOJU SZKOLNICTWA OFICERSKIEGO W WYBRANYCH PAŃSTWACH ŚWIATA

Kształcenie oficerów w poszczególnych armiach ma na ogół długoletnie tradycje powiązane ściśle z historią własnej państwowości. Dlatego też studiując współczesne rozwiązania w zakresie przygotowywania kadr oficerskich w różnych armiach, dobrze byłoby znać również jak kształtowały się te sprawy w przeszłości. Pozwoli to lepiej zrozumieć występującą specyfikę i odrębności w tej dziedzinie w poszczególnych państwach. Ponadto racjonalna analiza historyczna tej problematyki powinna ułatwiać wyciąganie wniosków dotyczących aktualnych rozwiązań oraz sporządzanie różnorodnych prognoz w tej dziedzinie. Przedmiotem tej analizy zdecydowano się uczynić przygotowanie kadr oficerskich w takich państwach, jak Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Francja, Niemcy i Rosja.

Wielka Brytania

Kształcenie kadr wojskowych w Wielkiej Brytanii odgrywało zawsze istotną rolę. Siły zbrojne otaczane były opieką dynastii królewskiej. Przejawiała się ona w licznych przywilejach oraz gestach w stosunku do kadry oficerskiej. Dziś mają one już tylko charakter symboliczny, ale i to też zasługuje na uwagę. Wielu członków rodziny królewskiej pełniło służbę oficerską, a nawet brało czynny udział w walkach zbrojnych, jak np. książę Andrzej, który był pilotem w wojnie o Fanklandy.

Nasycanie armii coraz większą ilością i coraz nowocześniejszą techniką powodowało, że do wykonywania zadań oficerskich nie wystarczyło już nawet elitarnie wykształcenie cywilne i wykupienie patentu oficerskiego. Rozumując tę sytuację król Jerzy II funduje w 1741 roku Królewską Akademię w Woolwich. Celem jej było przygotowanie "dżentelmenów kadetów" dla służb artyleryj-

skich i inżynierskich. Program nauczania w tej akademii ukierunkowany był głównie na matematykę, fortyfikację, naukę minowania, budowę mostów i artylerię.¹⁾

Nie przestrzegano w niej żadnych wymogów, co do klasowego pochodzenia kadetów. Studiowali w niej również słuchacze cywilni.

W roku 1764 wprowadzono pewne ograniczenia w dostępie do akademii i wprowadzono jednocześnie tzw. "egzaminy publiczne". Konsekwencją ukończenia uczelni było awansowanie kadetów na stopień oficerski w Artylerii Królewskiej i w Królewskich Służbach Inżynieryjnych. Natomiast zostanie oficerem w tradycyjnie arystokratycznej piechocie i kawalerii wymagało dalej wykupienia patentu. Jednak awansowanie kadetów z Woolwich na oficerów oznaczało złamanie monopolu arystokracji w zakresie przynależności do korpusu oficerskiego.

W 1802 w Wielkiej Brytanii utworzono nową instytucję służącą kształceniu kadr wojskowych, a mianowicie Królewską Akademią Wojskową w Sandhurst. Głównym jej zadaniem było uzupełnianie akademii w Woolwich i dlatego zajmowała się przygotowaniem kadr dla piechoty kawalerii oraz oficerów sztabowych. Podobnie, jak w Woolwich, kadeci pierwszego roku byli zwolnieni od płacenia czesnego i nie wnosili opłaty przy otrzymywaniu stopnia oficerskiego. Szczególne preferencje w dostaniu się do akademii stwarzane były dla synów oficerów. Już jednak w 1803 roku zwolnienia z opłaty czesnego ograniczono tylko do kadetów, których ojcowie utracili życie w służbie wojskowej. Natomiast w 1831r. zniesiono całkowicie możliwości kształcenia bezpłatnego i do lat siedemdziesiątych dziewiętnastego wieku większość kandydatów na oficerów (z wyjątkiem tych z artylerii i inżynierii) kupowała swe

1) Rola szkolnictwa wojskowego w restrukturyzacji sił zbrojnych, Warszawa 1995, s.89

stopnie oficerskie do stopnia podpułkownika włącznie nie będąc zobowiązani do odbycia jakiegokolwiek przeszkolenia wojskowego.

W czasie I wojny światowej akademia w Woolwich kontynuowała kształcenie oficerów służby czynnej. Jednakże w 1928 roku zdecydowano, że obiekty wojskowe w Woolwich w wypadku następnej wojny przeznaczone będą dla przygotowania zawodowego oficerów rezerwy. W 1936 r. Rada Armii Brytyjskiej uznała, że budynki te są nieodpowiednie dla kształcenia oficerów w czasie wojny i tuż przed wybuchem II wojny światowej zdecydowano o połączeniu akademii w Woolwich z akademią w Sandhurst. Wybuch wojny spowodował jednak zamknięcie obydwu tych uczelni. Ich następczynią została Królewska Akademia Wojskowa w Sandhurst, otwarta dopiero w 1947 roku. Dobór kandydatów do akademii oparty był na dużej selekcji. W procesie kształcenia duży nacisk kładziono na umiejętności wojskowe. Ukończenie studiów nie gwarantowało żadnego stopnia naukowego. Zakładano, że kandydaci na oficerów rekrutujący się z "warstwy dżentelmenów" wstępują na uczelnię z dostatecznym wykształceniem wyniesionym z elitarnych szkół publicznych. W ostatnich czasach jednak coraz częściej zdarza się, że wstąpienie do akademii poprzedzane jest studiami cywilnymi albo po ukończeniu akademii oficerowie odbywają jeszcze studia w uczelniach cywilnych.

Stany Zjednoczone

Wojna niepodległościowa w XVIII wieku uświadomiła amerykańskim kolonistom ich braki w zakresie przygotowania wojskowego. Zaciąg oficerów i ekspertów z Europy (takich m.in. jak, Lafayette, von Stenben, Kościuszko, Pułaski), mimo wielkiego uznania dla ich wiedzy i umiejętności, nie mógł stanowić rozwiązania stałego. Dlatego też w 1802 roku zdecydowano się powołać na wzór akademii w Woolwich, Akademię Wojskową Stanów Zjednoczo-

nych w West Point. Charakterystyczną jej cechą było zatem położenie nacisku na artylerię i inżynierię oraz demokratyczny dostęp do stopni oficerskich.

Jednakże próby utworzenia takiej akademii czynione były już znacznie wcześniej. W 1778 roku pułkownik Henry Knox, szef artylerii wojsk Georga Washingtona, a później minister wojny, rozpoczął organizowanie akademii wojskowej w New Jersey wzorując się na akademii brytyjskiej. Dzieła tego nie dokończył jednak.

Jefferson po objęciu prezydentury w 1801r. zdecydował się na utworzenie federalnej akademii wojskowej. Dokonał on rozdzielenia organizacji kształcenia w West Point na dwa korpusy: artylerii i inżynierii. W 1802r. uzyskał poparcie Kongresu dla Korpusu Inżynierów, który miał być podstawą akademii. Tak więc w odróżnieniu od Wielkiej Brytanii, gdzie główny nacisk kładziono na kształcenie artylerzystów, w Stanach Zjednoczonych dominować miała służba inżynieryjna.

Początkowo West Point było akademią tylko z nazwy. Przy podjęciu studiów przez pierwszych kadetów nie stawiano w zasadzie żadnych wymagań. Nie przywiązywano również większej wagi do egzaminów końcowych.

W roku 1817 S THAYER, absolwent West Point, przebywając i walcząc we Francji pilnie obserwował system kształcenia wyższego we Francji. Był pod jego wpływem. Dlatego też kiedy wrócił do Stanów Zjednoczonych i powierzono mu w 1817 r. stanowisko superintendenta w West Point, postanowił oprzeć kształcenie inżynierów na wzorach francuskich. Akademia stała się stopniowo również ośrodkiem kształcenia oficerów dla wszystkich rodzajów służb Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych. Kiedy z kolei utworzono w późniejszym czasie czteroletnią Akademię Marynarki wojennej, to przyjęto dla niej model edukacyjny wypróbowany w WEST POINT.

Podobne rozwiązania przyjęto po powołaniu do życia po drugiej wojnie światowej Akademii Sił Powietrznych.

W XX wieku, a w szczególności w okresie powojennym, proces kształcenia oficerów w Stanach Zjednoczonych mocno się przeobraził. Dokonano ważnych zmian w programach nauczania, odchodząc znacznie od podejścia inżynierskiego, które dominowało przez około 150 lat. Jednocześnie rozpoczęło się rozwijać kształcenie oficerów w uczelniach cywilnych.

W 1977r. wyznaczono pięć dziedzin, na których miało koncentrować się kształcenie West Point, a mianowicie:

nauka i inżynieria stosowana,

nauki podstawowe

przedmioty humanistyczne

bezpieczeństwo narodowe

sprawy publiczne i zarządzanie międzydyscyplinarne.

Akademia Marynarki Wojennej znacznie dłużej opierała się naciskom zmierzającym do chociażby częściowego odstąpienia od kształcenia wyłącznie inżynierskiego. Aktualnie wymaga się od oficerów młodszych marynarki, aby posiadali wyższe wykształcenie. Kadra dydaktyczna w tej uczelni składa się obecnie w połowie z nauczycieli cywilnych^{2/}.

Bardzo dużą wagę przywiązuje się w Stanach Zjednoczonych do kształcenia oficerów w uczelniach cywilnych. Rozpoczęło się ono na początku dwudziestego wieku od utworzenia Korpusu Szkolenia Oficerów Rezerwy, którego jednostki rozlokowane były w poszczególnych uczelniach cywilnych. Z biegiem lat stały się one głównym źródłem napływu kadr oficerskich dla armii po drugiej wojnie

2/ Tamże, s.98

światowej. W 1990r. prawie 60 % oficerów amerykańskich uzyskało swe pierwsze stopnie wojskowe w wyniku działalności tego korpusu^{3/}. Coraz więcej oficerów starszych i generałów posiada rodowód wojskowy w Korpusie Oficerów Rezerwy.

Francja

Potrzeba kształcenia oficerów dla armii została najwcześniej dostrzeżona i wcielona w życie na kontynencie europejskim we Francji. Za panowania Ludwika XIV w roku 1685 utworzono kompanię kadetów, którą następnie odtwarzano w latach 1726-1733. Brak zdyscyplinowania młodych arystokratów tworzących te kompanie sprawił, że nie utrzymały się one długo. W 1751 roku powołano do życia tzw. "Ecole Militaire", której celem było kształcenie synów arystokracji w dziedzinie matematyki, inżynierii i artylerii, a więc przygotowanie pod kątem wojskowym. Jednak fakt, że uczelnia ta przeznaczona była dla arystokracji doprowadził do zaniechania jej działalności po Wielkiej Rewolucji Francuskiej. Wpłynął on jednocześnie na przejęcie przez "Ecole Polytechnique" kształcenia oficerów artylerii i inżynierii, Ecole Polytechnique stała się najważniejszą szkołą inżynierską na kontynencie kształcąca oficerów .

W 1803 roku utworzono w Fontainebleau "L' Ecole speciale Militaire" (E.S.M)", a więc mniej więcej w tym samym czasie, kiedy powstały akademie w West Point i w Sandhurst. Następnie przeniesiono ją w 1808 roku do St. Cyr, a w 1815 roku rozwiązano. Ponownie powołano ją do życia w 1818 roku, gdzie przetrwała do 1940 roku. W tym czasie wielokrotnie ulegały zmianie warunki wstępu, programy nauczania, a nawet nazwa uczelni. W połowie wieku przestała być szkołą artylerii, a zaczęła przygotowywać

3/ Tamże, s.99

oficerów na potrzeby sztabu generalnego, a później kawalerii.

Wybuch drugiej wojny światowej spowodował przeniesienie E.S.M. do Aix-En - Prowince. W 1944 artyleria amerykańska zniszczyła budynki zajmowane wcześniej przez tę uczelnię. Ostateczne odnowienie E.S.M. nastąpiło z chwilą powołania w Coetguidan L Ecole Militaire de Saint - Cyr. Jej zadaniem było kształcenie oficerów służby czynnej. W tym kompleksie budynków znajduje się również Ecole Militaire Interarmes (E.M.I.A.) przygotowująca podoficerów i oficerów rezerwy oraz Ecole Militaire du Corps Technique et Administratif (E.M.C.T.A) przygotowującą kadry oficerów administracyjnych i finansowych. Wszystkie te instytucje składają się na uczelnię pod nazwą Les Ecoles de Coetguidan.

Francuski system kształcenia uległ drastycznym zmianom w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych naszego stulecia co dotknęło również szkolnictwa wojskowego. W 1982r. E.S.M. wydłużyła czas nauczania z dwóch do trzech lat, poprzedzanego dwuletnią szkołą przygotowującą do egzaminów wstępnych. Wpłynęło to na wzrost znaczenia rangi uczelni i poziomu kształcenia. Do programów wprowadzono wiele przedmiotów charakterystycznych dla studiów cywilnych. Studenci tej uczelni mogą wybierać jeden z trzech programów, które zostały uznane za odpowiednie dla zawodu oficerskiego. Są to:

- 1/ nauki przyrodnicze (inżynieria, matematyka, fizyka);
- 2/ strategia i stosunki międzynarodowe,
- 3/ Administracja publiczna.^{4/}

Wybór jednego programu wymaga także uczestnictwa w pozostałych, a ponadto dodatkowego studiowania języków obcych,

4/. Tamże, s.101.

historii, etyki, oraz innych przedmiotów wspólnych dla wszystkich kierunków studiów.

Niemcy

Armia niemiecka, a tym samym jej szkolnictwo dziedziczą tradycje pięciu armii: pruskoniemieckiej, Reichswehry, Wehrmachtu, starej Bndeswehry i Narodowej Armii Ludowej (byłej NRD). Fakt ten nie pozostaje bez znaczenia zarówno dla sfery organizacyjnej i sił zbrojnych jak i dla procesów edukacyjnych.

Trudno w literaturze doszukać się szczegółowych informacji o pierwszych szkołach wojskowych w Prusach, których tradycje są dziedziczone przez współczesne Niemcy. Wiadomo jest, że istniały tam szkoły wojskowe przeznaczone dla arystokracji jeszcze przed Rewolucją Francuską. Jej skutki przeniosły się także na szkolnictwo wojskowe w Prusach, gdzie dotychczasowe szkoły o rodowdziej arystokratycznym zostały zastąpione przez szkoły nowego typu wprowadzanie przez Scharnhorsta. Ich ideą przewodnią było kształcenie "żołnierza-obywatela". Możliwość zostania oficerem determinowana była w większym stopniu wykształceniem i zdolnościami niż pochodzeniem społecznym.

Najlepsi absolwenci tych szkół wysyłani byli na trzyletnie studia w Berlinie, które ukierunkowane były głównie na matematykę, fizykę, chemię, artylerię, taktykę i strategię. Wyróżniający się absolwenci zasilali szeregi oficerów pruskiego sztabu generalnego.

W latach międzywojennych odrzucano wypracowaną przez Scharnhorsta i Clausewitza ideę, żołnierza -obywatela" na rzecz "żołnierza upolitycznionego". Wzory tego typu żołnierza rozwinięte zostały przez Trockiego i Lenina, a ich myślą przewodnią było przygotowanie żołnierza do funkcjonowania w warunkach permanentnej rewolucji.

Rozwój i organizacja szkolnictwa wojskowego pozostawały w ścisłym związku z przeobrażeniami niemieckich sił zbrojnych. W innych okolicznościach tworzona była w 1919 roku Reichswehra, a w zupełnie innych w 1934 roku Wehrmacht.

Po drugiej wojnie światowej, gdy powołana została do życia Bundeswehra (1956), ponownie powrócono do osiemnastowiecznej idei żołnierza jako obywatela w mundurze. Była ona bowiem bliższa wzorom euroantlantyckim. Dlatego też duży nacisk w kształceniu oficerów kładziono na przygotowanie ogólne. Konsekwencją tego było otwarcie w 1973 roku uniwersytetów wojskowych w Hamburgu i Monachium. Stanowiły one istotne źródło pozyskiwania kadr dla armii charakteryzujących się wyższym wykształceniem w okresie, gdy występowały kłopoty z rekrutacją do służby wojskowej ze względu na antymilitarne nastroje występujące wówczas w wielu państwach zachodnich.

Studenci tych uniwersytetów w okresie trzech i pół lat kończą przeszkolenie wojskowe i jednocześnie realizują program kształcenia uniwersyteckiego.

Obecnie uniwersytety takie znajdują się w różnych krajach federalnych wchodzących w skład Niemiec. Stwarzają one korzystniejsze warunki do studiowania niż w uniwersytetach cywilnych

Rosja

Tradycje kształcenia kadr wojskowych w Rosji sięgają ponad 250 lat jej historii narodowej. Pierwsze instytucje służące przygotowaniu do służby wojskowej pojawiły się w Rosji z końcem siedemnastego i na początku osiemnastego wieku. Wiąże się to z tworzeniem regularnych oddziałów wojskowych, a tym samym zwiększonymi wymogami w zakresie profesjonalnego przygotowania kadry dowódczej.

Kampania wojenna w 1812 roku i następne lata wykazały dobre

przygotowanie oficerów, tak do pracy sztabowej, jak i dowodzenia w działaniach zbrojnych. Wzrost zapotrzebowania na oficerów powodował, że nieustannie rosła liczba instytucji kształcących oficerów, a także specjalistów na poziomie podoficerskim.

Masowe zastosowanie w pierwszej wojnie światowej samolotów, czołgów, karabinów maszynowych, a także nowego wyposażenia floty, wywołało pojawienie się systemów przeciwlotniczych i przeciwpancernych, a tym samym powstanie nowych specjalności wojskowych. To z kolei wymagało doskonalszego kształcenia specjalistycznego, które mogły zapewnić tylko dobrze zorganizowane szkoły wojskowe. Dlatego też nastąpił ich rozwój, który został jednak przerwany z końcem pierwszej wojny światowej. Wybuch Rewolucji Październikowej i Wojna Domowa zmieniły radykalnie sytuację kadr wojskowych, a w szczególności system kształcenia tych kadr. Ze względów politycznych i ideologicznych zaistniała konieczność wymiany starej kadry dowódczej oraz potrzeba kształcenia komisarzy wojskowych zwanych też przywódcami politycznymi. W celu zaspokojenia tych potrzeb zorganizowano wiele różnorodnych krótkotrwałych szkół wojskowych. Programy kształcenia w tych szkołach nasycone były bardzo mocno ideologią marksistowską co odbiło się niewątpliwie na ogólnym poziomie kształcenia. Przed rewolucją oficer rosyjski był osobą dobrze wykształconą, wyróżniającą się europejską kulturą i znajomością języków obcych. Wśród grona oficerskiego można było spotkać wielu znanych poetów, pisarzy i rozmaitych uczonych.

Mimo wielu niekorzystnych zmian w systemie kształcenia kadr oficerskich po Rewolucji Październikowej, Rosjanie dobrze oceniają ich przygotowanie zawodowe. Argumentują to odniesionymi sukcesami w drugiej wojnie światowej nad koalicją hitlerowską.

Nowy okres rozwoju systemu kształcenia kadr oficerskich w okresie powojennym charakteryzował się podniesieniem poziomu wykształcenia ogólnego i zwiększenia liczby wojskowych szkół inżynierskich. Stało się to m.in. przez wydłużenie okresu studiów. W rezultacie stworzono nowy system kształcenia oficerów, w którym szkoły oficerskie przygotowywały oficerów szczebla taktycznego, akademie wojskowe-taktyczno-operacyjnego, a Akademia Sztabu Generalnego kształciła oficerów na poziomie operacyjnym i strategicznym.

Przemiany ustrojowe lat dziewięćdziesiątych wytworzyły nowe okoliczności wymuszające reformaowanie sił zbrojnych, w tym także systemu kształcenia kadr oficerskich. Dotyczy to Rosji, ale również armii byłej Wspólnoty Państw Niepodległych (WPN). Redukcja poszczególnych armii zmusza do zmian strukturalnych i jakościowych w systemie szkolnictwa wojskowego. Zakłada się zatem zwiększenie ilości instytucji zajmujących się kształceniem wojskowym a jednocześnie zredukowanie niektórych uczelni wojskowych, powiększenie wydziałów inżynierskich w akademiach wojskowych. W wiodących uczelniach dowódczo-inżynierskich, w których programy kształcenia oparte są mocno na wiedzy przyrodniczej i technicznej planuje się przedłużenie okresu nauki. Występuje bowiem silna tendencja do łączenia wykształcenia ogólnego z wysoką specjalizacją wojskową. Następować będzie dalsza integracja treści kształcenia w uczelniach dowódczo-inżynierskich z narodowymi i międzynarodowymi wymaganiami uwzględniającymi najbardziej nowoczesne technologie stosowane w wyposażeniu bojowym i informacyjnym wojsk.

2. KSZTAŁCENIE KADR OFICERSKICH WOJSK LĄDOWYCH W WYBRANYCH PAŃSTWACH ZACHODNICH

W siłach zbrojnych głównych państw zachodnich kształcenie oficerów przebiega według od lat przyjętego modelu. Kandydaci stopnie oficerskie zdobywają w wyniku ukończenia szkół oficerskich lub uniwersytetów, a następnie wiedzę pogłębiają na różnego rodzaju kursach i w akademiach w kraju i zagranicą.

W poszczególnych państwach czas kształcenia oficerów jest zróżnicowany, obowiązują też różne programy kształcenia. Czas kształcenia kandydatów na oficerów na przykład w siłach zbrojnych Stanów Zjednoczonych trwa 4,2-4,5 roku, w Niemczech 5,5-6,5 roku, w Wielkiej Brytanii 2-3 lata, a we Francji 4 lub 5 lat. Modyfikowany jest także system kształcenia. Przystosowuje się przede wszystkim programy i czas kształcenia do wymagań nowej techniki bojowej i przeobrażeń w zasadach taktycznych i koncepcjach strategiczno-operacyjnych. Zmiany te mają na celu ujednoczenie systemów szkolnictwa wojskowego w ramach NATO (oczywiście przy zachowaniu niektórych tradycyjnych wzorów własnych oraz unifikowanie programów kształcenia. Wydaje się, że znajomość aktualnie funkcjonujących systemów kształcenia kadr oficerskich wojsk lądowych w niektórych państwach zachodnich może być pomocna w jakimś zakresie w reorganizacji polskiego szkolnictwa wojskowego.

2.1. Niemcy

Całokszałem spraw związanych z kształceniem kadry w siłach zbrojnych Niemiec kieruje generalny inspektor Bundeswehry, który określa kierunki rozwoju oraz bieżącą organizację edukacji. Organizacja kształcenia kadr jest uwarunkowana specyfiką zasad funkcjonowania i struktur organizacyjnych poszczególnych rodzajów sił zbrojnych. W siłach lądowych za organizację i reali-

zacje kształcenia odpowiedzialny jest inspektor sił lądowych.

Podobnie jest w siłach powietrznych i morskich.

Kandydatom na oficerów stawiane są dość wysokie wymagania, a mianowicie:

- mieć obywatelstwo niemieckie;
- popierać zasady ustroju społeczno-politycznego Niemiec;
- spełniać wymagania fizyczne i psychiczne stawiane oficerowi;
- nie być karanym;
- nie mieć długów;

mieć ukończone minimum 17 lat lub maksimum 25 (kandydaci w wieku 17-21 lat są obowiązani przedłożyć zgodę rodziców);

- mieć ukończoną szkołę średnią uprawniającą do podjęcia studiów wyższych (matura lub świadectwo ukończenia szkoły średniej).

Nadzór nad kwalifikowaniem kandydatów do szkół oficerskich sprawuje Urząd Personalny Bundeswehry. Nabór odbywa się w lipcu, a w specyficznych przypadkach w październiku każdego roku.

Na 9 miesięcy przed wcieleniem kandydaci powinni złożyć następujące dokumenty:

- ankietę-podanie;
- świadectwo ukończenia lub zaświadczenie o uczęszczaniu do ostatniej klasy szkoły średniej;
- potwierdzenie obywatelstwa niemieckiego;
- zaświadczenie o niekaralności sądowej.

Przed przyjęciem do szkół oficerskich odbywa się sprawdzian selekcyjny, trwający dwa i pół dnia. Jego celem jest określenie stopnia inteligencji i uzdolnień kandydatów oraz przydatności do określonego rodzaju wojsk i służb.

Sprawdzian wstępny obejmuje:

egzamin z przedmiotów ogólnych (język niemiecki i obcy wychownie obywatelskie, historia oraz w zależności od kierunku nauki, przedmioty, przedmioty matematyczno-przyrodnicze). Sprawdzian z przedmiotów ogólnych składa się z części pisemnej i ustnej;

-test psychologiczny mający na celu określenie stopnia inteligencji i koncentracji uwagi;

-test wychowania fizycznego, (obejmuje bieg terenowy na dystansie 1000m oraz udział w grze zespołowej);

-specjalistyczne badania lekarskie, w których szczególną uwagę zwraca na dobry wzrok, bezbłędne rozróżnianie barw, zmysł równowagi, szybkość reakcji i dobre zdrowie fizyczne-
-psychiczne kandydata.

Kształcenie kadr oficerskich w Bundeswehrze stanowi integralną część ogólnego systemu przygotowania oficerów do pełnienia służby na określonych stanowiskach dowódczych i sztabowych zarówno w czasie pokoju, jak i wojny.

W Bundeswehrze wyodrębnia się następujące korpusy oficerów: zawodowych, służby okresowej, specjalistów wojskowych i rezerwy.

Ogólne zasady, tryb rekrutacji i kształcenia kandydatów na oficerów w poszczególnych korpusach osobowych są podobne.

Kształcenie oficerów sił lądowych realizowane jest w dwóch wariantach:

pierwszy - obejmujący studia wyższe-realizowany jest w Uniwersytetach Bundeswehry w Hamburgu i Monachium. Kształceniem tym objęci są kandydaci na oficerów zawodowych i służby okresowej (zobowiązanie do 12-15 letniej służby wojskowej); drugi- bez studiów wyższych-obejmuje kandydatów na oficerów służby okresowej, kształconych głównie w szkole oficerskiej sił lądowych w Hannowerze oraz w ośrodkach szkolenia rodzajów wojsk i służb.

Całość edukacji oficerów sił lądowych obejmuje cztery stopnie kształcenia:

"A"- dowódców plutonów (równorzędnych);

"B"- dowódców kompanii (równorzędnych);

"C"- dowódców batalionów (równorzędnych) i oficerów przewidzianych na stanowiska w sztabach związków taktycznych oraz wyższych sztabach, a także w instytucjach centralnych i ministerstwie. Dotyczy także dokształcania kapitanów przewidzianych do awansu na stopień majora;^{1/}

"D"- dowódców brygad oraz kandydatów na inne stanowiska etatowe przewidziane dla generałów.

Przygotowanie oficerów zawodowych

Kandydaci na oficerów stopnia służby zawodowej są objęci kształceniem stopnia "A".^{2/} Początkowy okres edukacji jest realizowany w jednostkach szkolnych, w szkole Oficerskiej i ośrodkach, gdzie kandydaci otrzymują podstawowe przeszkolenie wojskowe i specjalistyczne. Po odbyciu praktyki na stanowisku dowócy drużyny kierowani są na 4,5 miesięczny kurs oficerski organizowany w Szkole Oficerskiej Sił Lądowych.

Obejmuje on głównie kształcenie taktyczne. Po ukończeniu kursu kandydatów rodzajów wojsk i służb kierowani są na 39 miesięcy na studia w jednym z uniwersytetów Bundeswehry, natomiast kandydaci z kierunku dowódczego kierowani są na 3-miesięczny kurs dowódców plutonów, a następnie przez rok pełnią służbę w jednostkach na stanowisku dowódcy plutonu i kierowani są na studia uniwersyteckie. Kształcenie oficerów sił lądowych dla rodzajów wojsk i służb trwa pięć i pół roku, a oficerów o kierunku dowódczym

^{1/}W Polsce odpowiednikiem tego stopnia kształcenia jest AON - absolwent - oficer dyplomowany

^{2/}Przebieg kształcenia stopnia "A" i "B" oficerów sił lądowych o profilu ze studiami wyższymi przedstawia schemat 1.

STRUKTURA KSZTAŁCENIA STOPNIA "A" I "B" OFICERÓW
SIL ŁADOWYCH W WARIANCIE ZE STUDIAMI WYŻSZYMI

Czas (lata)	Kandydaci na oficerów zawodowych i służby okresowej (12-15lat) o profilu ze studiami wyższymi	
	Studia po 3 1/4 latach	Studia po 2 latach
9	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy kompanii (równorzędnym)	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy kompanii (równorzędnym)
8	Kurs dowódców kompanii (równorzędnym) (3)	
7	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy plutonu (równorzędnym)	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy plutonu (równorzędnym)
6	Studia wyższe na uniwersytecie Bundeswehry (39)	Kurs dowódców plutonów (3)
5		Studia wyższe na uniwersytecie Bundeswehry w Hamburgu lub Monachium (tylko dla kandydatów na oficerów służby remontowej, zaopatrzenia oraz lotnictwa sił lądowych (39)
4		
3	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy plutonu (równorzędnym (12)	
2	Kurs dowódców plutonów (3)	
	Kurs oficerski - egzamin oficerski (4,5)	
	Praktyka podstawowa w jednostce wojskowej (4,5)	
1	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy drużyny (3)	
	Kurs dla kandydatów na oficerów (3)	
	Szkolenie specjalistyczne, w tym nauka jazdy (6)	
	Szkolenie podstawowe (3)*/	

*/ Liczby w nawiasach oznaczają czas trwania kształcenia w miesiącach.

o jeden rok dłużej ze względu na pełnienie służby w jednostkach liniowych na stanowisku dowódcy plutonu.

Przygotowanie oficerów służby okresowej.

W pierwszych 27 miesiącach kształcenie kandydatów na oficerów służby okresowej przebiega tak, jak kształcenie kandydatów na oficerów zawodowych.

W tym czasie kandydaci kończą kurs oficerski i kurs dowódców plutonów. Dalej następuje zróżnicowanie. Zobowiązujący się do 12-15 letniej służby wojskowej i mający ukończoną szkołę średnią mogą studiować na jednym z uniwersytetów Bundeswehry. Pozostali kandydaci odbywają roczną praktykę w jednostkach wojskowych na stanowiskach dowódców plutonów i po 39 miesiącach mogą rozpocząć studia.

Kandydaci na oficerów o profilu kształcenia bez studiów wyższych^{1/} zobowiązujący się do pełnienia służby przez okres od 5-15 lat, po odbyciu kursu dowódców plutonów, pełnią służbę w jednostkach wojskowych. Natomiast zobowiązujący się do służby 3-4 letniej nie uczestniczą w kursie oficerskim i kursie dowódców plutonów, a kierowani są na kurs oficerów rezerwy.

1./ Przebieg kształcenia "A" i "B" oficerów sił lądowych o profilu bez studiów wyższych przedstawia schemat 2.

STRUKTURA KSZTAŁCENIA STOPNIA "A" i "B" OFICERÓW
SIŁ LĄDOWYCH PROFILU BEZ STUDIÓW WYŻSZYCH

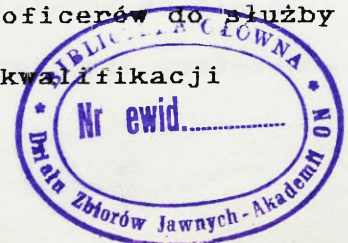
Czas (lata)	Kandydaci na oficerów służby okresowej o profilu kształcenia bez studiów wyższych	
	Kandydaci z zobowiązaniem 5-15 lat	Kandydaci z zobowiązaniem 3-4 lata
- 9		
- 8		
- 7	Kurs dowódców kompanii (równorzędny)	
- 6		
- 5	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy plutonu (równorzędnym)	
- 4		
- 3		Służba w jednostce na stanowisku dowódcy plutonu (równorzędnym)
- 2	Kurs dowódców plutonów (3)	
	Kurs oficerski (4,5)	Kurs oficerów rezerwy (3)
	Praktyka podstawowa w jednostce (4,5) Służba w jednostce na stanowisku dowódcy drużyny (3)	Służba w jednostce na stanowisku dowódcy drużyny (równorzędnym) (7,5)
- 1		
	Kurs dla kandydatów na oficerów (3)	
	szkolenie specjalistyczne, w tym nauka jazdy (6)	
	Szkolenie podstawowe (3)*/	

*/ Liczby w nawiasach oznaczają czas trwania szkolenia w miesiącach.

Natomiast zobowiązujący się do służby 3-4 letniej nie uczestniczą w kursie oficerskim i kursie dowódców plutonów, a kierowani są na kurs oficerów rezerwy.

Kursy doksztalcające i specjalistyczne.

Dalsze doksztalcanie oficerów odbywa się na kursach doksztalcających i specjalistycznych stopnia "B", "C" i "D". Celem tych kursów jest bezpośrednio przygotowanie oficerów do służby na określonych stanowiskach oraz podwyższenie kwalifikacji zawodowych.



Kursy stopnia "B" przygotowują dowódców kompanii (równorzędnych). Organizowane są w szkole oficerskiej, w szkołach rodzajów wojsk i ośrodkach szkolenia sił lądowych. Trwają one, w zależności od specjalności, od 1 do 12 miesięcy. W czasie tych kursów głównie realizowana jest tematyka z zakresu szkolenia społecznego, taktycznego, technicznego i zasad dowodzenia.

W kursach tego stopnia biorą także udział dowódcy plutonów przewidziani na stanowiska dowódców kompanii.

Kursy dokształcające stopnia "C" organizowane są dla oficerów przewidzianych na stanowiska dowódców batalionów (równorzędnych) oraz na stanowiska w instytucjach centralnych. Prowadzone są następujące rodzaje kursów: podstawowe, specjalistyczne, funkcyjne i specjalne. (schemat 3).

Na kurs podstawowy kierowani są oficerowie w stopniu kapitana z 8-letnim stażem oficerskim. Kurs ten ma na celu określenie stopnia przydatności do służby oraz stanowi pierwszy selekcyjny egzamin wstępny do Akademii Dowodzenia. Ukończenie kursu jest jednocześnie zaliczeniem egzaminu przed awansem do stopnia majora. Kurs trwa 14 tygodni i obejmuje tematykę z zakresu polityki wojskowej Niemiec, szkolenia taktycznego, służby sztabów i zasad dowodzenia. Po ukończeniu kursu absolwenci otrzymują stanowisko dowódcy batalionu (równorzędne). Po upływie co najmniej 12 miesięcy od ukończenia kursu podstawowego oficerowie kierowani są na Kurs specjalistyczny trwający 12 tygodni. Ma on na celu przygotowanie oficerów do pełnienia służby na stanowiskach w sztabach oddziałów i związków taktycznych oraz instytucjach centralnych. Tematyka kształcenia zbliżona jest do tematyki kursu podstawowego. Kursy funkcyjne i specjalne organizowane są dla oficerów zawodowych i rezerwy oraz pracowników cywilnych Bundeswehry.

KURSOWE KSZTAŁCENIE DOSKONALĄCE STOPNIA "C".

Kursy funkcyjne i specjalne (1-10 tygodni)		
Służba w jednostkach i sztabach		
Służba w jednostkach i sztabach		
Kurs specjalistyczny (12 tygodni)		
Służba w jednostkach (dowódca batalionu) (równorzędny) minimum 12 miesięcy		
wojska lądowe	wojska lotnicze i OP	marynarka

Mają one na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych przydatnych na konkretnych stanowiskach służbowych. Na tych kursach kształcą się między innymi kandydaci do pracy za granicą np. atache wojskowi, oraz kandydaci do pracy w sztabach sił zbrojnych NATO.

Tematyka tych kursów uzależniona jest przede wszystkim od rodzaju sił zbrojnych i przewidywanych stanowisk dla ich absolwentów. Kursy te trwają od 1 do 10 tygodnia. Ponadto w ramach kształcenia stopnia "C" dla wyselekcjonowanej kadry, prowadzone są 2-letnie studia w Akademii Dowodzenia Bundeswehry. Na studia te kierowani są oficerowie zawodowi i służby okresowej, w ilości 10-15% absolwentów kursu podstawowego, z minimum 10-letnim stażem służby zawodowej oraz praktyką na stanowiskach dowódczych i sztabowych. Studia te mają na celu przygotować oficerów do samodzielnego wykonywania zadań w czasie pokoju oraz wojny na

różnych (wyższych) szczeblach dowodzenia (również międzynarodowych). Od absolwentów wymaga się umiejętności myślenia operacyjnego, posługiwania się technikami symulacyjnymi, znajomości warsztatu pracy oficera dowódcy oraz umiejętności działania w różnych sytuacjach.

Problematyka kształcenia zawiera się w ujęciu ogólnym w następujących działach:

- polityka bezpieczeństwa a siły zbrojne i koncepcja ich użycia;
- dowodzenie i planowanie operacyjne;
- planowanie i prowadzenie szkolenia wojsk;
- funkcjonowanie sił zbrojnych w okresie pokoju.

Priorytetowo traktowana jest problematyka kształcenia taktycznego i operacyjnego (około 55% ogólnego czasu kształcenia) 10% zajęć prowadzonych jest w grupach zintegrowanych, w których oficerowie wojsk lądowych, lotnictwa i marynarki wojennej wspólnie rozwiązują zadania z zakresu obronności kraju, polityki bezpieczeństwa, teorii organizacji i zarządzania, sposobów pokonywania kryzysów itp.

Około 35% czasu kształcenia przeznaczają się na takie przedmioty jak: prawo, historię wojskowości, wiedzę społeczno-polityczną, politykę bezpieczeństwa, sport i języki obce. Istotnym przy tym jest, że absolwenci kursu podstawowego przed rozpoczęciem dwuletnich studiów, przez pół roku uczą się języka angielskiego.

W odniesieniu do oficerów wojsk lądowych w kształceniu taktycznym i operacyjnym główny nacisk położony jest na szczebel dywizji - około 45% limitu godzin przeznaczonych na to kształcenie. Na szczebel brygady i korpusu przeznaczają się około 25% limitu godzin. W trakcie studiów słuchacze odbywają siedem ćwiczeń głównych.

Ponadto obowiązkowo uczestniczą w ćwiczeniach narodowych i organizowanych w ramach NATO. Wyznaczani są najczęściej na stanowiska w sztabach oddziałów i związków taktycznych. Należy zaznaczyć, iż na dwuletnie studia Do Akademii Dowodzenia Bundeswehry przyjmowani są także oficerowie innych państw: Francji, Angli, USA, Danii, Norwegii, a w ostatnich latach Jugosławii, Węgier i Polski. W celu dokładniejszego poznania sił zbrojnych innych państw, są dwutygodniowe podróże kształceniowe do USA oraz wymiana grup szkoleniowych z innymi akademiami wojskowymi w ramach państw NATO.

Dokształcaniem na kursie stopnia "D" objęta jest wyższa kadra kierownicza Bundeswehry (pułkownicy i generałowie) oraz wyżsi urzędnicy cywilni Ministerstwa Obrony. Kształcenie prowadzone jest w Akademii Dowodzenia Bundeswehry, przy czym część kadry kształci się w Akademii Obrony NATO w Rzymie oraz Królewskiej Akademii Studiów Obronnych w Londynie.

Generalnie przygotowanie zawodowe oficerów wojsk Bundeswehry odbywa się w pierwszym etapie na jednym z uniwersytetów-dwutorowo dla posiadających wykształcenie wyższe i dla kandydatów nie posiadających takiego wykształcenia, a które uzupełniają w okresie służby. Absolwenci uniwersytetów mają uprawnienia do dowodzenia plutonem. Do kolejnych, wyższych stanowisk, oficerowie przygotowani są w systemie kursowym. Modelowy przebieg przygotowania zawodowego i służby oficera Bundeswehry przedstawia schemat 4.

MODELOWY PRZEBIEG PRZYGOTOWANIA ZAWODOWEGO
SŁUŻBY OFICERA BUNDESWEHRY

Służba na kierowniczych stanowiskach W Ministerstwie Obrony oraz w kwaterze głównej NATO
Kształcenie doskonalące stopnia "D" Kurs w Akademii Dowodzenia Bundeswehry lub stanowiska dowódcze (oddział)
Służba w wyższych sztabach w NATO lub stanowiska dowódcze (oddział)
Kształcenie doskonalące stopnia "C" Studia /Kurs/ w Akademii Dowodzenia Bundeswehry
Służba w jednostkach Dowódca pododdziału (kompanii), oficer sztabu batalionu lub brygady
Kształcenie doskonalące stopnia "B" Kurs dowódców kompanii (równorzędny)
Służba w jednostkach dowódca plutonu
Kształcenie doskonalące stopnia "A" kurs dowódców plutonów
Kształcenie oficera
Szkolenie specjalistyczne
Szkolenie podstawowe

2.2. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej.

Proces kształcenia kadry oficerskiej w USA składa się z trzech etapów : zasadniczego (podstawowego), specjalistycznego i doskonalącego.

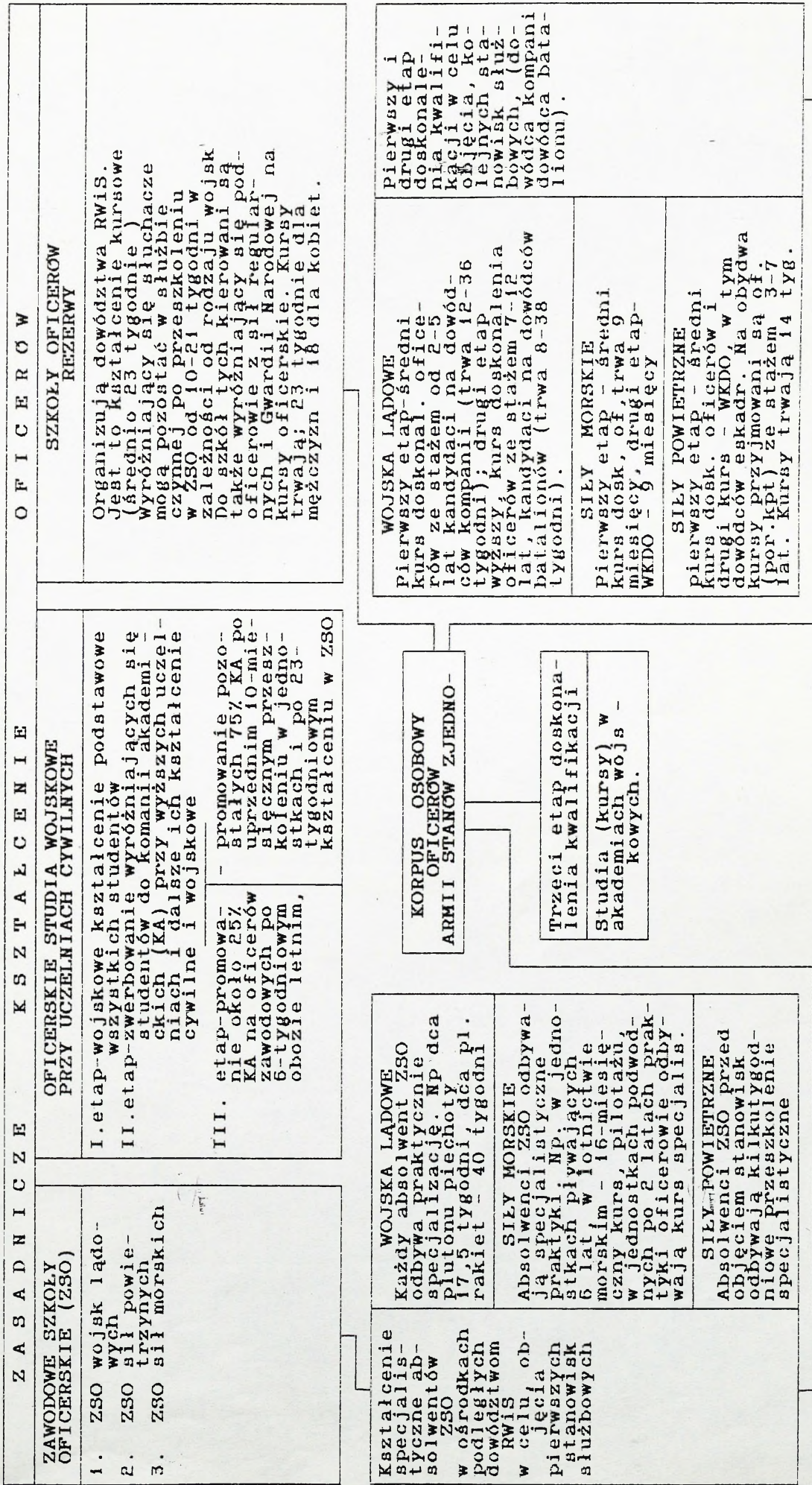
Kształcenie zasadnicze odbywa się w zawodowych szkołach oficerskich, studiach wojskowych przy wyższych uczelniach cywilnych i szkołach oficerów rezerwy^{1/}. Zawodową szkołę oficerską posiada każdy rodzaj wojsk. Siły lądowe mają zawodową szkołę oficerską (The United States Military Academy) w West Point w stanie Nowy Jork.

Zawodowe szkoły oficerskie posiadają status wyższych uczelni cywilnych pierwszego stopnia. Kształcenie w nich trwa 4 lata. W szkole dominuje teoria ogólnowojskowa nad praktyką. Wiele czasu przeznaczają się na samokształcenie. Absolwenci tych szkół otrzymują dyplomy ukończenia studiów pierwszego stopnia i są awansowani do stopnia podporucznika, a następnie kierowani na 9-21-tygodniowe przeszkolenie specjalistyczne w ośrodkach rodzajów wojsk i służb.

Ponieważ absolwenci oficerskich szkół zawodowych nie pokrywają w pełni zapotrzebowania sił zbrojnych USA, w związku z tym istnieje szeroko rozwinięte szkolnictwo wojskowe przy wyższych uczelniach cywilnych. Jest to drugie, istotne źródło dopływu kadry oficerskiej do armii. Wstępny nabór młodzieży odbywa się w szkołach średnich, w których realizowane jest tzw. szkolenie obronne. Kształcenie na studium wojskowym trwa 4 lata i obejmuje dwa kursy: podstawowy (pierwsze dwa lata) i zaawansowany (kolejne dwa lata). Na kształcenie wojskowe w roku przeznaczają się 180 godzin.

1./ Etapy kształcenia przedstawia schemat nr.5

**PRZYGOTOWANIE KADRY OFICERSKIEJ ARMII STANÓW ZJEDNOCZONYCH
Z UWZGLĘDNIENIEM KSZTAŁCENIA ZASADNICZEGO SPECJALISTYCZNEGO
I DOSKONALĄCEGO.**



Kształcenie podstawowe kończy się 6-tygodniowym obozem letnim. Około 25 % absolwentów kursu podstawowego w drodze selekcji jest przyjmowanych na kursy zaawansowane. Natomiast nie zakwalifikowani na kurs dla zaawansowanych mogą być awansowani na pierwszy stopień oficerski po odbyciu 10-miesięcznego szkolenia, w tym 23 tygodniowego w jednej z zawodowych szkół oficerskich.

Uczestnicy kursu dla zaawansowanych po ukończeniu studiów odbywają 6-tygodniowe szkolenie na obozie letnim i po zdaniu egzaminów są promowani na pierwszy stopień oficerski.

Kształcenie w szkołach oficerów rezerwy odbywa się według zróżnicowanych programów. Większość słuchaczy jest przygotowywana jako oficerowie rezerwy. Wyróżniający się mogą przejść do służby zawodowej. Przeciętnie kształcenie trwa 23 tygodnie, jednak jego czas uzależniony jest od specjalności, np. kandydaci na pilotów kształcą się kilkanaście miesięcy.

Do szkół tych kierowani są także wyróżniający się podoficerowie z sił regularnych i Gwardii Narodowej, na tzw. kandydackie kursy oficerskie (23 tygodnie dla mężczyzn i 18 tygodni dla kobiet).

Drugim etapem kształcenia kadr oficerskich jest kształcenie specjalistyczne. Jest ono realizowane przez rodzaje sił zbrojnych na kursach krótkoterminowych dla oficerów przed objęciem pierwszego i kolejnych stanowisk służbowych, a także przed zmianą uzbrojenia, wyposażenia lub sposobów działania wojsk. Celem tego kształcenia jest "doinwestowanie" oficerów w zakresie konkretnej, specjalistycznej wiedzy. Czas kształcenia na kursach jest zróżnicowany w zależności od specjalności, np. kurs kształcenia specjalistycznego oficera-kandyda na dowódcę plutonu piechoty trwa 17,5 tygodnia, a na dowódcę plutonu rakiet operacyjno-taktycznych 40 tygodni.

Trzecim etapem kształcenia kadr oficerskich jest kształcenie doskonalące. Jego celem jest podnoszenie kwalifikacji uzdolnionych oficerów przed wyznaczeniem ich na wyższe stanowiska służbowe. Realizowane jest ono w systemie trzech kursów: średni, drugi-wyższy i trzeci-studia wyższe i wyższe kursy podyplomowe. Oficerowie - dowódcy plutonów - po upływie 2-5 lat służby w jednostce liniowej dokształcają się na pierwszym - średnim kursie doskonalenia w ośrodkach podległych rodzajom wojsk i służb. Kurs trwa 12-36 tygodni w zależności od specjalności. Ukończenie kursu umożliwia objęcie stanowiska dowódcy kompanii (równorzędnego). Po upływie 7-12 lat w jednostce (oficer w tym czasie otrzymuje stopień kapitana lub majora), oficerowie kierowani są na drugi wyższy kurs doskonalenia trwający od 16 do 36 tygodni. Na kursie tym realizowana jest tematyka z zakresu rodzaju wojsk i służb, w tym dowódca oraz sztabowa (oddział, związek taktyczny). Ukończenie tego kursu stanowi główny warunek wyznaczenia oficera na stanowisko dowódcy batalionu, oficera sztabu pułku, brygady, a niekiedy dywizji. Jest też podstawą do przedłużenia kontraktu na okres 5 lat.

Ponadto w ramach kształcenia doskonalącego organizowane są i inne kursy. Dotyczą one różnych specjalności wojskowych, np. rozpoznania, wojny psychologicznej, języków obcych itp. Powyższy przebieg doskonalenia oficerów realizowany jest głównie w wojskach lądowych.

W siłach powietrznych na pierwszy - średni kurs doskonalenia kierowani są oficerowie ze stażem 3-7 letnim, którzy nie przekroczyli 35 roku życia. Kurs trwa 14 tygodni.

W siłach morskich absolwenci morskich szkół oficerskich przez 6 lat specjalizują się pod kierunkiem swoich przełożonych

na jednostkach pływających, a następnie kierowani są na pierwszy średni kurs doskonalenia.

Kolejnym etapem kształcenia doskonalącego są studia wyższe drugiego stopnia realizowane w akademiach dowódczo-sztabowych rodzajów sił zbrojnych oraz wyższe kursy podyplomowe w akademiach wojennych rodzajów sił zbrojnych i instytutach Uniwersytetu Obrony Narodowej.

Studia wyższe drugiego stopnia trwają 10 miesięcy. Absolwenci tych uczelni pełnią stanowiska dowódcze i sztabowe na szczeblu oddziału i związku taktycznego.

Wyższe kursy podyplomowe trwają 8-10 miesięcy. Istotną rolę na tym etapie kształcenia doskonalącego spełnia Uniwersytet Obrony Narodowej sił zbrojnych USA. Kształcone są w nim kadry wyższych szczebli dowodzenia armii USA oraz sił sojuszniczych, a także urzędnicy wyższego szczebla administracji państwowej w zakresie problematyki bezpieczeństwa narodowego. W skład uniwersytetu wchodzi 4 akademie.

-Sztabu Sił Zbrojnych;

-Wojny Narodowej;

-Przemysłowa Akademia Sił Zbrojnych;

-Zarządzania Zasobami Informacyjnymi, i dwa instytuty;

-Studiów Narodowej Strategii;

-Wyższych Studiów Obronnych.

Każda akademia i instytut ma swój program kształcenia obejmujący przedmioty obowiązkowe i fakultatywne. W ramach uniwersytetów prowadzi się około 300 różnych kursów. Oprócz kursów podstawowych (trwający 8-10 miesięcy) realizowane są kursy 2 i 6 tygodniowe. Do głównych celów kształcenia w uniwersytecie należą:

-wzbogacanie wiedzy studentów z zakresu obronności państwa;

- doskonalenie umiejętności prowadzenia połączonych działań wojennych;
- doskonalenie umiejętności analiz czasowo-przestrzennych
- kształtowanie umiejętności realnej oceny i analizy działań militarnych w powiązaniu z wewnętrzną i zagraniczną polityką obronną USA.

Modelowy schemat przygotowania zawodowego i przebiegu służby oficera armii USA przedstawia schemat 6.

Schemat 6.

MODELOWY PRZEBIEG PRZYGOTOWANIA I SŁUŻBY

OFICERA ARMII STANÓW ZJEDNOCZONYCH

<p>Służba w jednostkach wojskowych na szczeblu oddziału, związku taktycznego. Studia w jednostkach wojskowych Wyższe kursy podyplomowe (średnio 43 tygodnie).</p>
<p>Kształcenie doskonalące (drugi wyższy kurs 18-38 tygodni), ze stażem 7-12 lat.</p>
<p>Służba w jednostkach wojskowych dowódca kompanii.</p>
<p>Kształcenie doskonalące (kurs średni 12-13 tygodni-ze stażem 2-5lat).</p>
<p>Służba w jednostkach wojskowych dowódca plutonu.</p>
<p>Kształcenie specjalistyczne (w wojskach lądowych 17,5 tyg.</p>
<p>Oficerskie Zawodowe szkoły oficerskie Oficerskie studia wojskowe przy uczelniach cywilnych Szkoły oficerów rezerwy</p>

2.3. Wielka Brytania

W Wielkiej Brytanii kształcenie oficerów przebiega w kilku etapach^{1/}. Brytyjski system szkolnictwa wojskowego obejmuje siedem wyższych uczelni wojskowych, sześć szkół oficerskich, 40 specjalistycznych szkół rodzajów wojsk i służb, 32 ośrodki kształcenia. Ponadto funkcjonuje Akademia Obrony i Królewska Akademia Studiów Obronnych, podległe bezpośrednio ministrowi obrony. Pozostałe akademie wojskowe, szkoły oficerskie i ośrodki kształcenia podlegają właściwym departamentom sił zbrojnych, a nad ich działalnością sprawują nadzór sztaby rodzajów sił zbrojnych. Przygotowanie i doskonalenie oficerów przebiega w kilku etapach.

Pierwszy (podstawowy) etap obejmuje kształcenie w szkole oficerskiej. Kandydaci do szkół wywodzą się spośród absolwentów wyższych uczelni cywilnych, szkół średnich oraz żołnierzy spełniających warunki stawiane kandydatom. Kształcenie w szkole oficerskiej trwa rok, po czym absolwenci awansowani są do stopnia podporucznika. Ci, którzy legitymują się ukończonymi studiami cywilnymi, kierowani są do służby w jednostkach wojskowych, a pozostali - na wyższe uczelnie cywilne, a po ich ukończeniu wracają do służby w wojsku.

Drugi etap kształcenia oficerów odbywa się w akademiach technicznych rodzajów sił zbrojnych. W akademiach tych oficerowie kształcą się w dwóch kierunkach: dowódzco-technicznych przygotowującym do pracy w sztabach służb technicznych i kandydatów do akademii sztabowych oraz naukowo-technicznym przygotowującym oficerów do pracy w ośrodkach naukowo-badawczych i zakładach przemysłu zbrojeniowego.

1/. Tok kształcenia i przebieg służby oficerów sił zbrojnych

TOK KSZTAŁCENIA I PRZEBIEG PRZYGOTOWANIA
SŁUŻBY OFICERÓW SIŁ ZBROJNYCH WIELKIEJ BRYTANII

Lata	wyróżniający się	przeciętni
22	Służba na wyższych stanowiskach kierowniczych	Służba w sztabie
20		
18		Kurs dokształcający (6-16 tygodni)
16	Królewska Akademia Studiów Obronnych (1 rok)	Służba w jednostce, sztabie (5 lat) m.in. stanowisko dowódcy batalionu
	Służba w jednostce, sztabie, instytucji - 4 lata.	
12	Państwowa Akademia Obrony (8 miesięcy)	Akademia techniczna przed 35 rokiem życia (9-12 miesięcy)
10	Służba w jednostce (sztabie) - 4 lata	Służba w jednostce (5 lat) m.in. stanowisko dowódcy kompanii
8		
6	Studia w akademii sztabowej przed 32 rokiem życia (12 miesięcy)	Kurs dowódców kompanii (3-10 tygodni)
4	Służba w jednostce (2 lata) - dowódca kompanii (równorzędne)	Służba w jednostce (5 lat)
	Kurs dowódców kompanii (3-4 tygodni)	
2	Służba w jednostce (2 lata) - dowódca plutonu (równorzędne)	
	Kurs specjalistyczny - dowódcy plutonów (4-9 tygodni)	
	Oficerska Szkoła Zawodowa (9-11 miesięcy)	

Kształcenie w akademiach technicznych trwa średnio 12 miesięcy.

Trzeci etap kształcenia oficerów odbywa się w akademiach sztabowych rodzajów sił zbrojnych trwające 12 miesięcy. Słuchaczami są oficerowie bezpośrednio po ukończeniu kierunku dowódczo-technicznego w akademiach technicznych, którzy zostali zakwalifikowani na studia w akademii sztabowej. Absolwenci akademii sztabowych pełnią służbę w jednostkach wojskowych na stanowiskach dowódców batalionów i pułków oraz w sztabach pułków brygad i dywizji.

Zakres studiów w Akademii Sztabowej Sił Lądowych obejmuje taktykę i sztukę operacyjną szczebla brygada - korpus i zapoznawczo prowadzenie operacji armijnej. Ponadto realizowana jest tematyka z zakresu:

- organizacji oddziałów i związków taktycznych;
- metodyki szkolenia wojsk;
- historii sztuki wojennej
- użycia sił zbrojnych Wielkiej Brytanii w ramach NATO;
- służby sztabów i inne.

Czwartym najwyższym etapem kształcenia oficerów są studia w Państwowej Akademii Obrony, do której kierowani są oficerowie starsi przewidziani do pracy w ministerstwie obrony narodowej, centralnych instytucjach wojskowych, sztabach rodzajów sił zbrojnych i dowództwie NATO. W czasie 8-miesięcznego kształcenia oficerowie pogłębiają wiedzę między innymi z zakresu: strategii, planowania i prowadzenia połączonych operacji desantowych, wpływu nowych środków walki i techniki bojowej na rozwój strategii, geografii wojskowej, organizacji i stylu pracy połączonych sztabów, organizacji produkcji wojennej itp. Ponadto kandydaci do pracy w aparacie państwowym i służbach dyplomatycznych kształceni są w okresie 1 roku w Królewskiej Akademii Studiów obronnych. Słuchaczami tej uczelni są także oficerowie z armii państw sojusznicznych. Program obejmuje szeroki wachlarz zagadnień dotyczących: polityki międzynarodowej, analizy powstawania konfliktów zbrojnych, opanowywania kryzysów, strategii, ekonomiki wojskowej, teorii zarządzania, kontroli zbrojeń, administracji i zarządzania w okresie wojny, obrony cywilnej kraju, infrastruktury militarnej, perspektywy rozwoju sił zbrojnych na okres 10 lat.

Powyższy tok kształcenia w przebiegu służby oficerów armii Wielkiej Brytanii dotyczy oficerów wyróżniających się. Pozostali oficerowie po ukończeniu szkoły oficerskiej szkoły zawodowej i kursu specjalistycznego pełnią służbę w jednostce wojskowej na stanowisku dowódcy plutonu do 5 lat. Następnie kształcą się na kursie dowódców kompanii (3-10 tygodni) i pełnią służbę w jednostce wojskowej na stanowisku dowódcy kompanii (równorzędny) do 5 lat. Przed ukończeniem 35 roku życia mogą podjąć studia w akademii technicznej (9-12 miesięcy) i po ukończeniu pełnić służbę w jednostce wojskowej na stanowisku dowódcy batalionu lub w sztabie pułku, brygady. Po okresie 5 lat są kierowani na kurs dokształcający (6-16 tygodni) i pełnią służbę w sztabach związków taktycznych. Najczęściej po 22 latach służby przenoszeni są do rezerwy.

Brytyjski system kształcenia wojskowego preferując tylko najlepszych według ich oceny, zapewnia dobre przygotowanie oficerów do pełnienia obowiązków służbowych na kolejnych stanowiskach. Czas stosunkowo krótki-4-5 lat. Charakterystycznym w brytyjskim systemie kształcenia jest występowanie dwutorowości: oficerowie wyróżniający się i oficerowie przeciętni.

2.4. Francja.

Problematyką rozwoju, planowania i programowania kształcenia wojskowego w siłach zbrojnych Francji zajmuje się - z upoważnienia ministra obrony - sztab sił zbrojnych. Realizacją dyrektyw dotyczących kształcenia zajmują się szefowie sztabów rodzajów sił zbrojnych. Kierują oni całokształtem przedsięwzięć związanych z organizacją i opracowaniem programów kształcenia w ramach podległych im wojsk. Organem wykonawczym szefów sztabów rodzajów sił zbrojnych są dowództwa szkół.

Programy kształcenia opracowuje się zgodnie z pięcioletnim planem rozwoju sił zbrojnych. Uwzględniają one dyrektywę szefa sztabu danego rodzaju sił zbrojnych. W siłach zbrojnych Francji wyróżnia się trzy rodzaje (etapy) kształcenia kadr oficerskich. Pierwszy etap - to kształcenie przygotowawcze. Realizowane jest ono w liceach - cztery w siłach lądowych, jedno w siłach morskich i jedno w siłach powietrznych. Ich zadaniem jest przygotowanie kandydatów do szkół oficerskich lub podoficerskich. Licea podlegają dowództwom rodzajów sił zbrojnych.

Drugi etap - wyższe szkolnictwo wojskowe pierwszego stopnia^{1/}. Realizowany jest w siłach oficerskich sił lądowych, powietrznych i morskich. Kształcenie w szkole trwa 2-3 lata. Absolwenci otrzymują dyplom wykształcenia wyższego pierwszego stopnia.

Kandydaci do szkół nabierani są z liceów wojskowych i spośród podoficerów zasadniczej i zawodowej służby wojskowej spełniający warunki wykształcenia i wieku. Absolwenci szkół oficerskich bezpośrednio po ich ukończeniu kierowani są do szkół aplikacyjnych rodzajów wojsk i służb zgodnie z zainteresowaniami i potrzebami kadrowymi na okres 1 roku.

Następnie obejmują stanowiska dowódców plutonów. Po ukończeniu szkoły aplikacyjnej dokonywana jest selekcja oficerów na: wyróżniających się i przeciętnych.

Oficerowie wyróżniający się pełnią służbę w jednostkach wojskowych na stanowiskach dowódców plutonów przez okres 3 lat, a przeciętni 4 lata. Następnie kierowani są na kurs dowódców kompanii (2-7 miesięcy); przy czym wyróżniający się stanowisko dowódcy kompanii pełnią przez 4 lata, a przeciętni 5 lat.

1/. Tok kształcenia i przebieg służby oficerów sił zbrojnych Francji przedstawia schemat 8.

TOK KSZTAŁCENIA I PRZEBIEG SŁUŻBY OFICERÓW
SIŁ ZBROJNYCH FRANCJI

Lata	wyróżniający się	przeciętni
20	Kierownicze stanowiska dowódcze i sztabowe	of. wyż. sztabu (4 lata)
		Wyższe kursy doskonal.
18	Inst. Wyż. Stud. ON. Inst. Wyż. ST.U	Oficer sztabu pułku i dywizji (6 lat) także dowódca batalionu
	Dowódca pułku, szef sztabu dywizji (3 lata)	
16	Szkoła wojenna	
14	Oficer sztabu, pułku i dywizji (4 lata) także dowódca batalionu	Szkoła sztabu, wyższe szkoły specjalistyczne
12	Szkoła sztabu wyższe szkoły specjalistyczne	Dowódca kompanii (5 lat)
10		
8	Dowódca kompanii (4 lata)	Kurs dcy komp. (2-7mcy)
6	Kurs dowódców kompanii (2-7m-cy)	Dowódca plutonu (4 lata)
4	Dowódca plutonu (3 lata)	
2	Szkoły aplikacyjne rodzajów	wojsk i służb (1 rok)
	Szkoła oficerska	

Kolejnym, trzecim etapem kształcenia oficerów są studia w Wyższej Szkole Sztabowej i Wyższych szkołach specjalistycznych, po ukończeniu których absolwenci pełnią służbę na stanowiskach dowódców batalionów oraz sztabów pułków i dywizji; przy czym wyróżniający się przez okres 4 lat, a przeciętni - 6 lat.

Następnie oficerowie wyróżniający się kierowani są do szkoły wojennej, a po jej ukończeniu wyznaczeni są na stanowiska dowódców pułków, szefów sztabów dywizji na okres 3 lat. Natomiast oficerowie przeciętni mogą ukończyć wyższe kursy doskonalenia i być wyznaczeni na stanowiska oficerów w wyższych sztabach na okres do 4 lat. Oficerowie wyróżniający się ze stanowiska dowód-

cy pułku, (szef sztabu dywizji) mogą być skierowani na studia do Instytutu Wyższych Studiów Obrony Narodowej lub Instytutu Wyższych Studiów Uzbrojenia. Kształcenie w tych instytucjach trwa 1 rok ma na celu przygotowanie oficerów do pracy na wysokich stanowiskach w siłach zbrojnych (dowódcy związku taktycznego i wyżej) oraz w służbie państwowej.

W systemie kształcenia kadr oficerskich sił zbrojnych Francji zwraca uwagę podobnie jak w Wielkiej Brytanii, dwutorowość, tj. kształcenie oficerów wyróżniających się i przeciętnych.

W siłach zbrojnych Francji bardzo dużą uwagę zwraca się na doskonalenie kwalifikacji zawodowych oficerów w systemie kształcenia kursowego. Zasada jest, że każdy oficer przed wyznaczeniem go na wyższe stanowisko służbowe lub mianowaniu na kolejny stopień wojskowy odbywa kształcenie na jednym z kursów specjalistycznych lub doskonalenia.

2.5. Belgia.

Za organizację kształcenia kadr wojskowych w Belgii odpowiedzialne są zarządy i oddziały szkoleniowe poszczególnych dowództw i sztabów. Natomiast kierunki rozwoju i planowania szkolenictwa określane są na szczeblu centralnym.

Integralną częścią systemu kształcenia kadr sił zbrojnych jest współpraca z uczelniami cywilnymi, zwłaszcza w takich dziedzinach jak; medycyna, farmacja, specjalności techniczne, prawo i kryminologia, nawigacja.

System kształcenia kadr oficerskich obejmuje dwa etapy: początkowy i doksztalcający. Kształcenie początkowe oficera jest zależne od charakteru jego przyszłej służby (służba zawodowa, okresowa, rezerwy).

W kształceniu początkowym wyróżnia się trzy etapy:

pierwszy - podstawowe kształcenie wojskowe, jednakowe dla wszystkich rodzajów służb, odbywa się w ośrodkach szkolenia wojsk powietrznodesantowych i trwa 5-6 tygodni.

drugi - kształcenie wojskowo-akademickie realizowane w Królewskiej Szkole Wojskowej. Kształcą się w niej kandydaci na oficerów w pionie ogólnowojskowym (4 lata) i politechnicznym (5 lat). Po dwóch latach wspólnie realizowanego programu słuchacze awansowani są do stopnia podporucznika. Dalej następuje specjalizacja kształcenia, połączona z odbywaniem praktyk w jednostkach wojskowych i szkołach danego rodzaju wojsk. Kandydaci o specjalnościach technicznych kierowani są do cywilnych uczelni inżynierskich (4 lata); oficerowie sił morskich - do cywilnej Wyższej Szkoły Morskiej (4 lata), a oficerowie-przyszli lekarze - do uniwersytetów medycznych (5-6 lat). W czasie tych studiów oficerowie podlegają Królewskiej Szkole Wojskowej.

Trzeci - kształcenie wojskowo-aplikacyjne, które kończy cykl kształcenia kandydatów na oficerów. Trwa ono 6-10 miesięcy i przygotowuje do objęcia konkretnych stanowisk.

Kształcenie oficerów służby okresowej trwa dwa lata. Jeden rok kształcenia w szkole rodzaju wojsk i służb, drugi rok - staż w jednostce. Po tak zorganizowanym dwuletnim kształceniu kandydat awansowany jest na pierwszy stopień oficerski.

Kandydaci na oficerów rezerwy wywodzą się spośród absolwentów wyższych uczelni cywilnych. Kształcenie trwa 1 rok, z tym, że 5 miesięcy kandydaci kształcą się w szkołach rodzajów wojsk i służb, a następnie przez 7 miesięcy odbywają staż w jednostkach jako kandydaci do konkretnego stanowiska. Etap kształcenia doskonalącego (kształcenie doskonalące) - obejmuje różne kursy i studia specjalistyczne:

- w szkołach rodzajów wojsk i służb realizowane są kursy doskonalenia kadr oficerskich dla oficerów młodszych trwające 4-6 tygodni;
- w Królewskiej Szkole Wojskowej lub w szkołach rodzajów wojsk i służb organizowane są kursy dla oficerów zawodowych w stopniu kapitana przed awansem lub objęciem stanowiska przewidzianego dla majora trwające 6-8 tygodni;
- w Wyższym Królewskim Instytucie Obrony organizowane są roczne kursy dowódczo-sztabowe. Absolwenci otrzymują tytuł oficera dyplomowanego;
- w Szkole Administracji Wojskowej, dla oficerów starszych organizowane są 2-letnie studia o specjalności zarządzanie i administracja. Ponadto oficerowie sił zbrojnych Belgii kształcą się na studiach i kursach, w zależności od potrzeb, w akademiach i szkołach zagranicznych. Dla kapitanów i majorów rezerwy organizowane są doksztalcające kursy korespondencyjne przy szkołach rodzajów wojsk i służb, trwające 1 rok, połączone z odbyciem stażu w jednostkach.

W systemie kształcenia kadr oficerskich sił zbrojnych Belgii zwraca uwagę ściśle współdziałanie szkolnictwa wojskowego z cywilnym zwłaszcza w specjalnościach technicznych i służb morskich.

2.6. Holandia.

Za całokształt kształcenia kadr w siłach zbrojnych Holandii odpowiedzialny jest sekretarz stanu ds. personalnych, który określa głównie kierunki organizacji i rozwoju kształcenia. Jego organem doradczym jest rada ds. Szkolenia Wojskowego, natomiast organem wykonawczym-Dyrekcja Generalna ds. Personalnych. Za organizację i przebieg procesu kształcenia odpowiedzialni są, dowódcy rodzajów sił zbrojnych w podległych im wojskach.

Bezpośrednie planowanie, organizowanie i nadzór nad przebiegiem procesu kształcenia sprawują: w siłach lądowych-Dowództwo Szkolenia, w siłach powietrznych i morskich-Oddziały szkolenia w dyrekcjach ds. personalnych. Kształcenie kadr oficerskich w siłach zbrojnych Holandii odbywa się w trzech etapach.

Etap pierwszy obejmuje kształcenie początkowe i doskonalące. Kształcenie początkowe przygotowuje kandydatów na oficerów do pełnienia funkcji dowódcy plutonu (równorzędnych) i realizowane jest w szkołach oficerskich.

Kształcenie doskonalące odbywa się na kursach i przygotowuje do pełnienia funkcji dowódcy kompanii (równorzędnych).

Kandydaci na oficerów zawodowych sił lądowych, legitymujący się wykształceniem maturalnym kierowani są do Królewskiej Akademii Wojskowej, natomiast posiadający tzw. małą maturę, do Ośrodka Szkolenia Oficerów Służby Specjalnej.

W królewskiej Akademii Wojskowej po 4 miesięcznym kształceniu podstawowym, kandydaci kontynuują studia na jednym z wydziałów:

- technicznym, czas kształcenia 3-4 lata w zależności od specjalności;
- administracyjnym - 4 lata,
- ekonomicznym - 3 lata.

Następnie odbywają roczne kształcenie specjalistyczne w jednym z ośrodków szkolenia sił lądowych. Na zakończenie studiów-w 4 lub 5 roku ich trwania - kandydaci zdają egzamin oficerski i otrzymują stopień podporucznika. Absolwenci Królewskiej Akademii Wojskowej mogą awansować do stopnia podpułkownika i są zaliczani do oficerów pierwszej kategorii. Natomiast kandydaci kształcący się w Ośrodku Szkolenia Oficerów służby Specjalnej studiuje przez okres 2 lat. W tym czasie odbywają 4-miesięczne kształcenie pod-

stawowe, 8-miesięczne kształcenie ogólnowojskowe i roczne kształcenie specjalistyczne w jednym z ośrodków szkolenia sił lądowych. Po ukończeniu 2-letniego kształcenia się tymczasowo awansowani do stopnia podporucznika, a po odbyciu dwóch lat praktyki w jednostce wojskowej, w zależności od jej oceny, zostają zatwierdzeni w tym stopniu wojskowym. Absolwenci tego ośrodka mogą awansować do stopnia majora i są zaliczani do oficerów drugiej kategorii. Przeszeregowanie tych oficerów do kategorii pierwszej uzależnione jest od ukończenia przez nich studiów wyższych. Oficerowie obu kategorii, przewidziani do objęcia stanowiska dowódcy kompanii. Kierowani są na kurs doskonalący, tzw. kurs "A", na którym pogłębiają wiedzę ogólnowojskową i specjalistyczną. Podobnie przebiega kształcenie kandydatów na oficerów zawodowych w siłach powietrznych i morskich z tym że kandydaci w siłach morskich kształceni są w Królewskim Instytucie Sił Morskich.

Drugi etap kształcenia oficerów realizowany jest oddzielnie dla poszczególnych oficerów kategorii pierwszej; mogą być skierowani na studia uniwersyteckie lub politechniczne, względnie do zagranicznych wyższych szkół wojskowych lub na dwuletnie studia do Wyższej Szkoły Wojennej albo Wyższych Szkół Sztabowych.

Oficerowie drugiej kategorii kierowani są na kursy doskonalenia, umożliwiające awansowanie do stopnia majora.

Trzeci etap kształcenia dotyczy oficerów pierwszej kategorii-kandydatów na etaty generalskie-którzy odbywają kształcenie w zagranicznych akademiach wojskowych.

W siłach zbrojnych Holandii zwraca uwagę odmienny system kształcenia oficerów służby okresowej, nadterminowej i rezerwy. Kandydaci na oficerów służby okresowej, (krótkoterminowej),

którzy zobowiązali się do służby na okres 4-6 lat, kształcą się w szkołach i ośrodkach szkolenia rodzajów wojsk. Czas kształcenia trwa od 4 miesięcy do jednego roku, w zależności od specjalności i poziomu wykształcenia kandydata.

Kandydaci do służby nadterminowej, którzy deklarują chęć służby na okres 1-4 lat, wywodzą się spośród oficerów rezerwy. Nie przewiduje się dla nich dodatkowego kształcenia.

Kształcenie oficerów rezerwy prowadzone jest w czasie odbywania służby zasadniczej (16 miesięcy w siłach lądowych i 17 miesięcy w siłach powietrznych i morskich). Kształcenie to odbywa się, przez pierwsze 6 miesięcy, w szkołach i ośrodkach szkolenia rodzajów sił zbrojnych, a następnie kontynuowane jest w jednostkach wojskowych. Oficerów rezerwy powołuje się na przeszkolenia i ćwiczenia wojskowe do osiągnięcia przez nich 45 roku życia.

W systemie kształcenia kadr oficerskich sił zbrojnych Holandii zwraca uwagę dwutorowość: kształcenie kandydatów na oficerów posiadających maturę i zaliczanie ich do pierwszej kategorii, z możliwością awansowania do generała i zajmowania wysokich stanowisk służbowych oraz kształcenie kandydatów bez matury i zaliczanie ich do drugiej kategorii z możliwością awansu do stopnia majora i zajmowania stanowiska dowódcy batalionu, oficera sztabu brygady, dywizji.

* * *

Przedstawione systemy kształcenia kadr oficerskich w niektórych armiach zachodnich, dowodzą, iż w państwach tych zwraca się dużą uwagę na poziom kształcenia, a tym samym przygotowania oficerów.

Uwagę zwraca zróżnicowany tok kształcenia kandydatów legitymujących się wykształceniem wyższym i nieposiadających tego

stopnia wykształcenia. Jednakże stwarza się chętnym warunki ukończenia studiów wyższych.

Podstawowe wykształcenie wojskowe oficerowie zdobywają w szkołach oficerskich, ośrodkach szkolenia, uniwersytetach i akademiach wojskowych. Jednakże do pełnienia konkretnych stanowisk służbowych przygotowani są na krótkoterminowych kursach.

3. PRZYGOTOWANIE PSYCHOFIZYCZNE OFICERÓW W WYBRANYCH ARMIACH ZACHODNICH.

Problematyka przygotowania psychofizycznego wojsk do skutecznego działania w różnych skomplikowanych i stresogennych warunkach (w czasie wojny i pokoju), ma wielowiekową tradycję i bogatą literaturę. Na przestrzeni dziejów - od starożytności do czasów obecnych - przygotowanie psychofizyczne żołnierzy, odgrywało zawsze niebagatelną rolę we wszystkich armiach świata. Istnieje bowiem ścisła zależność zdolności bojowej armii od sprawności psychofizycznej jej żołnierzy. Sprawność psychosomatyczna stanowi *condicio sine gua non* zawodowej służby wojskowej.

Wymagania osobowo - zawodowe wobec oficerów mają charakter szczególny, ponieważ stanowią oni w armii najważniejszą kategorię ludzi, o specjalnych celach i zadaniach i dlatego winni wyróżniać się określonym poziomem przygotowania psychofizycznego - stosownie do wymogów spełnianej profesji - zróżnicowanego w zależności od wykonywanej funkcji, rodzaju wojsk i służb.

Nie ulega wątpliwości, że przyszła wojna wymagać będzie od jej uczestników najwyższego wysiłku intelektualnego i psychofizycznego. Studium literatury przedmiotu przekonuje, że zastosowanie nowoczesnej techniki wojennej nie pomniejsza roli cech psychofizycznych oficera. Wręcz przeciwnie - konieczność utrzymywania stałej dyspozycyjności, umiejętność zwalczania stresów, oraz sprawne dowodzenie w trudnych sytuacjach i w warunkach zagrożeń - powoduje, że znaczenie tego przygotowania wzrosło i stale wzrasta. Za w pełni zasadną należy zatem uznać tezę: "... Służba wojskowa ma bowiem tę specyfikę, że liczyć się w niej powinien nie tylko dyplom uczelni wyższej; istotne są także

inne, nie mniej ważne walory osobowościowe: i psychofizyczne^{1/}. Stąd też od każdego oficera wymaga się nie tylko gruntownego i wszechstronnego wykształcenia profesjonalnego, ale także takich cech żołnierskiej osobowości, jak: dobre zdrowie, sprawność fizyczna, odporność psychiczna, silna wola, samodzielność, zdecydowanie oraz odwaga w myśleniu i działaniu.

Przygotowanie fizyczne i odporność psychiczna zaliczane są do istotnych czynników decydujących o powodzeniu w walce^{2/}.

W charakterystyce osobowo-zawodowej oficera dyplomowanego K. Zegnałek - obok kwalifikacji zawodowych i intelektualnych - specyfikuje także "...walory charakterologiczne oraz fizyczno-zdrowotne"^{3/}.

Uwzględniając probabilistyczne warunki przyszłych działań wojennych K. Nożko wyraża pogląd: "dowódca, oficer sztabu będą najczęściej działali w sytuacjach niepewnych, wyjątkowo złożonych trudnych, powodujących najwyższe napięcia psychiczne i fizyczne, wymagających silnej woli, zdecydowania oraz poczucia odpowiedzialności za decyzje własne oraz podwładnych"^{4/}.

W świetle powyższych konstatacji, problem przygotowania psychofizycznego nabiera szczególnego znaczenia, a jego istotę stanowi podejmowanie w procesie edukacji-różnorodnych zabiegów organizacyjnych, dydaktycznych i wychowawczych, zmierzających do kształtowania i doskonalenia cech psychosomatycznych, gwarantujących sprawne działanie w każdych warunkach.

1./ M.Krauże. Taka armia jakie szkolnictwo wojskowe.
"Zeszyty Naukowe AON", nr.4,1993r.

2./ Zob. Z.Galewski. Czynniki powodzenia we współczesnej walce.
Warszawa 1986,s.75.

3./ K.Zegnałek. Kształtowanie osobowości oficera dyplomowanego.
"Myśl Wojskowa", nr.2,1991r.

4./ K.Nożko. Zasady współczesnej sztuki wojennej w systemie obronnym RP. Skrypt AON. Warszawa 1991r,s.16

W kształtowaniu pożądaných cech psychosomatycznych szczególną rolę spełnia wychowanie fizyczne (w szerokim ujęciu kultura fizyczna), które należy pojmować jako integralną część wychowania wszechstronnego, którego celem jest oddziaływanie na całą osobowość wychowanka zarówno w sferze emocjonalno-wolucyjonalnej jak i w sferze instrumentalno-sprawnościowej^{5/}.

Jak zatem problem przygotowania psychofizycznego, utożsamiany w pewnym sensie z wychowaniem fizycznym (kulturą fizyczną), postrzegany jest w innych armiach? Jaki jest jego wymiar, jaka jest rola i miejsce tego przygotowania w procesie edukacji oficerów?

Podejmując próbę udzielenia odpowiedzi na powyższe pytania, nieodzowne staje się zastrzeżenie, że zawarte w niniejszym opracowaniu treści, prezentowane w ujęciu deskryptywnym, mają duży stopień uogólnienia. Z powodu ograniczonego dostępu do materiałów źródłowych (programy, instrukcje, normy itp.) nie wyczerpano z pewnością i nie wyjaśniono szczegółowo omawianej problematyki. do kształtowania i doskonalenia cech psychosomatycznych, gwarantujących sprawne działanie w każdych warunkach.

3.1. System i założenia programowe.

Wkomponowanie zadań obronnych w system kultury fizycznej państwa, stanowi podstawę teoretycznych i praktycznych założeń wychowania fizycznego w armiach zachodnich. Program wychowania fizycznego wynika z jednolitej doktryny obronnej, uwzględniającej potrzeby armii i możliwości danego państwa. Jest on ściśle powiązany z ogólnym systemem edukacji ale jednocześnie posiada autonomię, czego wyrazem jest własny, wielostopniowy -

5./ Por. H. Grabowski. O kształceniu i wychowaniu fizycznym. Kraków 1990, s. 37.

i specyficzny dla wojska system kształcenia kadr wychowania fizycznego. W większości państw zachodnich istnieją wyższe szkoły sportowe oraz centra szkoleniowo - metodyczne posiadające własne programy, podręczniki i doskonale wyposażoną bazę dydaktyczną.

Każdy rodzaj wojsk (wojska lądowe, lotnictwo, marynarka wojenna) opracowuje i realizuje własny program przygotowania psychofizycznego i testowania żołnierzy. Szczególną uwagę na sprawność psychosomatyczną zwraca się podczas naboru i selekcji kandydatów do służby wojskowej, uczelni i szkół wojskowych. Niezależnie od wnikliwych badań lekarskich przeprowadza się ukierunkowane testy psychologiczne, testy sprawności fizycznej oraz badania wydolności organizmu.

W armiach zachodnich ogólne wychowanie fizyczne jest wyraźnie oddzielone od specjalistycznego treningu wojskowego (military training). Specjalistyczny trening wojskowy prowadzony jest w naturalnych, odpowiednio dobranych warunkach terenowych, na specjalnie przygotowanych torach przeszkód, zawierających elementy współczesnego pola walki.

Interesująco przedstawia się sposób motywowania czy też aktywizowania kadry i żołnierzy do systematycznego uprawiania ćwiczeń fizycznych. Z jednej strony jest to gratyfikacja pieniężna (stały dodatek za sprawność), z drugiej zaś preferuje się podejście propagandowe, ujmujące w sposób hasłowy istotę i znaczenie zdrowia i sprawności fizycznej. W Holandii n.p. uczestnictwo w kulturze fizycznej traktuje się jako "przygodę życiową", co wyraża się powszechnie hasłem "trening dla przygody". Niemcy wyrażają pogląd permanentnego kształtowania i utrzymywania sprawności fizycznej przez całe życie (szkoła, wojsko, praca), eksponując jednocześnie walory hedonistyczne: "sport daje przyjemność i zadowolenie". W armii amerykańskiej dominuje

hasło "sprawny i zdrowy aby zwyciężać" ("FIT TO WIN").

W kontekście powyższego warto zauważyć, że w społeczeństwach zachodnich powszechnie jest przekonanie o korzystnym wpływie ćwiczeń fizycznych na stan zdrowia, wysoką wydolność i dobre samopoczucie. Istnieje bowiem ścisły związek wychowania zdrowotnego i medycyny prewencyjnej z problematyką wychowania fizycznego.

Wysoką rangę wychowania fizycznego i sportu w siłach zbrojnych podkreśla istnienie i sprawne działanie Międzynarodowej Rady Sportu Wojskowego (CISM), mającej w swym składzie przedstawicieli 90 państw. Organizacja ta przeprowadza konferencje i sympozja naukowe - metodyczne, wydaje m.in. miesięcznik. "International Sport", umożliwia wymianę doświadczeń i prowadzi szeroko zakrojone badania w dziedzinie wojskowej kultury fizycznej. Filozoficzne aspekty zdobywania i utrzymywania wymaganej sprawności i wydolności fizycznej, są w armiach zachodnich zróżnicowane. We Francji za wiodącą dyscyplinę sportową uznaje się pływanie, Niemcy preferują piłkę nożną, a w USA dominuje trening biegowy (jogging).

Z dostępnej analizy programów tematycznych wychowania fizycznego wynika, że przygotowanie psychofizyczne traktuje się jako integralną część kształcenia i wychowania, Na programowe wychowanie fizyczne przeznaczają się 2-3 godz, tygodniowo. Zakres kultury fizycznej obejmuje:

- wychowanie fizyczne i sport masowy;
- specjalistyczny trening wojskowy;
- sport kwalifikowany (użytkowo - wojskowy);
- rekreację fizyczną.

W wojskach lądowych USA ćwiczenia fizyczne, wykorzystywane w toku kształcenia stanu osobowego, są ułożone w sześciu grupach:

- ogólnorozwojowe:
- uzupełniające;
- pokonywanie przeszkód ;
- pływanie;
- atletyka;
- zespołowe gry sportowe.

W Bundeswehrze kształcenie (Bildung) i wychowanie (Erziehung) pojmowane jest jako wszelka działalność ukierunkowana na człowieka, na jego psychiczną i fizyczną sferę osobowości. Przygotowanie psychofizyczne ma na celu nie tylko osiągnięcie sprawności i wydolności fizycznej, ale także osiągnięcie tzw. "wolności działania" (Handlungsfreiheit), postrzeganej jako stan psychosomatycznej zdolności do działania w różnych warunkach bojowych. Znaczącą rangę przypisuje się kształtowaniu ponadczasowych wartości, wśród których można wymienić: odwagę, silną wolę, opanowanie, koleżeństwo, zaufanie, zdolność do samodzielnego działania nawet w ekstermalnych warunkach (odporność psychiczna) itp.

Szczególne miejsce zajmuje problematyka przygotowana psychofizycznego w zagranicznych uczelniach wojskowych. W wyższej Szkole Wojennej we Francji, w toku studiów na wf przeznaczają się 6-9% z ogólnej liczby godzin zajęć dydaktycznych (dla porównania; w AON 3,25% na I roku: i 2,69% na II roku studiów). Pierwsza i druga godzina zajęć przeznaczona jest (na zmianę) na wychowanie fizyczne i na naukę języków obcych.

W szkołach oficerskich na wf przeznaczają się 10% czasu, ze szczególnym uwzględnieniem dyscyplin użytecznych dla wojska: spadochroniarstwo, pływanie, biegi przełajowe, pokonywanie przeszkód.

W Akademii Dowodzenia Bundeswehry około 35% czasu przeznaczają się na przedmioty ogólne (w tym wf). Akademia wojskowa w WEST-POINT

jest uczelnią dla ludzi "twardych". Każdy student (kadet) zobowiązany jest uprawiać przynajmniej jedną wybraną przez siebie dyscyplinę sportu.

W programie wf przewiduje się:

na I roku

- zajęcia z boksu i samoobrony;
- pływanie
- gimnastyka
- cykl wykładów z teorii wf

na dalszych latach

- aerobik
- narciarstwo
- squash
- badminton
- łyżwiarstwo
- tenis
- siatkówka
- stałe uczestnictwo w wewnętrznych zawodach sportowych.

Akademia Marynarki Wojennej USA w Annapolis realizuje program wychowania fizycznego, ukierunkowany na intensywny trening i współzawodnictwo sportowe pozwalające studentom na zmagania w różnych dziedzinach w zależności od możliwości i zainteresowań. Program ten obejmuje następujące dyscypliny sportowe:

- koszykówka;
- piłka nożna (różne odmiany).;
- tenis stołowy;
- tenis ziemny;
- hokej na trawie;
- hokej na lodzie;
- siatkówka;

- podnoszenie ciężarów.

Wszyscy studenci zobowiązani są do uczestnictwa w jednej z powyższych dyscyplin. Ponadto mogą oni doskonalić swoją sprawność i umiejętności w akademickim klubie sportowym, który stwarza pełne możliwości do uprawiania, najbardziej popularnych w kraju 23 dziedzin sportu, wśród których warto wyróżnić takie jak

- baseball;
- lekkaatletyka;
- szermierka;
- żeglarstwo;
- judo;
- karate;
- pływanie;
- golf;
- strzelanie ;
- piłka wodna;
- zespołowe gry sportowe.

Niewątpliwie znaczącą rolę w kształtowaniu sprawności fizycznej i odporności psychicznej odgrywają kursy specjalne typu "Rangers" i "Komando". Na kursy takie przyjmowani są (na zasadzie dobrowolności) jedynie kandydaci wyróżniający się odwagą, sprawnością fizyczną i opanowaniem w sytuacjach ekstremalnych. Wszyscy kandydaci muszą mieć ukończony kurs spadochronowy. Kurs podstawowy, organizowany w ośrodku szkolenia "Rangers" przy Szkole Piechoty w Fort Benning, trwa cztery tygodnie. Na czas jego trwania, wszyscy uczestnicy zdejmują dystynkcje, nie mają żadnych przywilejów ani przyjemności. Intensywne wyczerpujące szkolenie trwa do 16 godzin na dobę. Skalę trudności kursu odzwierciedla fakt, iż uczestnicy przynajmniej sześciokrotnie w ciągu dnia pokonują dwukilometrowy tor przeszkód. Bardzo dużą

wagę przywiązuje się do umiejętności strzeleckich z broni własnej i przeciwnika oraz opanowania sztuki przetrwania (survival). Kurs kończy się egzaminem obejmującym m.in. marsz w pełnym oporządzeniu na dystansie 50km. Uczestnicy pokonują ten dystans samodzielnie, zdani wyłącznie na własne siły unikając przy tym pochwylenia przez "przeciwnika". Zaledwie 40% kandydatów pomyślnie zdaje tę próbę. Absolwentom kursu komendant ośrodka wręcza w sposób uroczysty czarny beret i plaketkę z napisem "Rangers". Plaketka ta, noszona na mundurze jest symbolem sprawności psychofizycznej oficera i powodem do niekłamanej dumy.

Szkolenie specjalne typu "KOMANDO" prowadzone jest głównie dla oficerów młodszych w armii brytyjskiej. Celem kursu jest przygotowanie oficerów do skutecznego wykonywania zadań i pokonywania nieprzewidzianych trudności wynikających z przebiegu walki zbrojnej i wymogów służby.

Kurs trwa od 36 do 39 tygodni. W programie szkolenia znaczną liczbę godzin przeznaczają się na treningi fizyczne, w których dominują ćwiczenia siłowe, zręcznościowe, odpornościowe i wytrzymałościowe. W szkoleniu typu "KOMANDO" można wyróżnić trzy etapy:

1. etap - ćwiczenie p.k. "Niepowodzenie operacji"
2. etap - ćwiczenie p.k. "Zielony beret"
3. etap - sprawdzian końcowy, obejmujący test "TARZAN" i test "WYTRZYMAŁOŚĆ".

Warunkiem pomyślnego ukończenia kursu jest m.in. pokonanie toru przeszkód w czasie 12 minut oraz pokonywanie terenu z różnymi przeszkodami (rów z wodą, zasieki itp.). Ostatnim testem jest marszobieg w/g mapy na 30 mil (48270m) w czasie nieprzekraczającym 7 godz.

3.2. Wymagania sprawnościowe.

Wymagania sprawnościowe są w armiach zachodnich zróżnicowane w zależności od rodzaju wojsk, stanowiska służbowego, wieku i płci. Pewne odrębności zaznaczają się także w sposobach testowania sprawności i wydolności fizycznej. Należy jednak z całą mocą podkreślić, że istnieje pojęcie sprawności minimalnej. Oznacza to, że od każdego żołnierza zawodowego bez względu na stopień, stanowisko, wiek czy płeć, wymaga się minimum sprawności, poniżej którego nie można już zejść. Minimum to w różnych armiach ustalone jest odmiennie. Najczęściej jednak minimum sprawności obejmuje 12 minutowy test Coopera-jako wskaźnik wytrzymałości i wydolności, około 25 ugięć ramion - jako wskaźnik siły oraz przepłynięcie 100 m sposobem dowolnym-jako podstawowa umiejętność utylitarna. Sprawność minimalna obowiązuje również w czasie egzaminów do szkół i uczelni wojskowych i w testach kontrolnych obok ustalonych norm sprawnościowych. W armiach zachodnich, obok testów sprawności, prowadzi się również systematyczną kontrolę wydolności fizycznej, która jest oceniana na podstawie badań wysiłkowych na cykloergometrze przy wykorzystaniu sport-testerów. Badania te są proste, krótkie i dokładne.

Trudności z dostępem do materiałów źródłowych, nie pozwalają na bardziej precyzyjne zaprezentowanie wymagań i norm sprawnościowych. Wybrany przykład w tej kwestii przedstawia poniższa tabela;

Test sprawności fizycznej dla oficerów Armii Holenderskiej

/ I grupa funkcyjna /

Lp.	Konkurencja	Ubiór	Norma minimum
1.	5000 m	sportowy	21,42 min.
2.	1000 m	polowy + hełm + broń	4,02 min.
3.	Skok w dal	polowy	4,20 m
4.	100 m	polowy + hełm + broń	15,0 sek
5.	Rzut granatem	polowy + hełm	33,2 m
6.	Wspinanie po linie	polowy	6,5 m
7.	Tor przeszkód /NATO/	polowy	4,00 min.
8.	Pływanie 200 m.		4.21,5 min

Wymagana sprawność w armii holenderskiej /źródło: Physical test dutch army/.

Dodatkowo dwa razy w roku obowiązuje oficerów test fizyczny zawierający:

- 1./ bieg w stroju sportowym przez 12min-norma min. 2400 m;
- 2./ uginanie ramion w podporze - 20 razy;
- 3./ przysiady - minimum 30 razy.

3.3. Baza sportowa.

Baza sportowa w armiach zachodnich jest dobrze rozwinięta, wielofunkcyjna, łatwo dostępna, doskonale i nowocześnie wyposażona. W pełni zabezpiecza potrzeby i umożliwia realizację założonych celów, we wszystkich rodzajach wojsk, uczelniach wojskowych i ośrodkach szkolenia. Poza standardowymi obiektami sportowymi (hale sportowe, baseny, korty, boiska) dla każdego rodzaju wojsk istnieją specjalistyczne ośrodki treningowe, posiadające różnorodne tory przeszkód. W szkolnictwie wojskowym, każdy student, podchorąży, kadet ma swobodny dostęp do wybranego obiektu zarówno w formie zorganizowanej jak i indywidualnie. Świadczy choćby o tym struktura bazy sportowo - rekreacyjnej, jaką dyspo-

nuje np. Akademia MW USA:

- stadion na 30 tys. widzów;
- hala sportowa na 5700 widzów;
- hala do gier sportowych;
- boiska o sztucznej nawierzchni do piłki nożnej - 3
- boisko baseballowe na 5000 widzów;
- pole golfowe;
- korty tenisowe.

3.4. Podsumowanie.

Z przedstawionych wyżej treści wynika, że problem przygotowania psychofizycznego oficerów traktowany jest w armiach zachodnich z dużą powagą. Przygotownie to pojmowane jest jako integralna część wszechstronnej edukacji, posiada wysoką rangę w służbowej hierarchii ważności. Jest to z jednej strony skutek wysokiej świadomości społecznej, z drugiej zaś klarownych wymagań i rygorów zdrowotno - sprawnościowych obowiązujących w danej armii. Znaczący wpływ na system wojskowej kultury fizycznej ma z pewnością fakt istnienia wielostopniowego systemu kształcenia specjalistów z zakresu wychowania fizycznego oraz przeznaczanie na kulturę fizyczną znacznych nakładów finansowych.

W tej sytuacji istnieją optymalne warunki do opracowania i realizacji programów wychowania fizycznego zgodnych z potrzebami armii, a jednocześnie stanowiących integralną część ogólnonarodowego systemu kultury fizycznej.

Jak się wydaje, z powyższego wynikają pewne konkluzje, które wskazują kierunki przemian w obszarze kultury fizycznej w naszym państwie i w naszej armii.

4. CHARAKTERYSTYCZNE ZAŁOŻENIA DO KSZTAŁCENIA OFICERÓW W GŁÓWNYCH ARMIACH ŚWIATA

Analiza systemów edukacyjnych w wybranych armiach świata, tak w kontekście historycznym, jak i współczesnym, pozwala dostrzec pewne prawidłowości wspólne. Nie są to jakieś idee fundamentalne na których opierają się te systemy, ale na tyle są one istotne, że warto je przedstawić.

Edukacja oficera wymaga kształtowania rzeczywiście specyficznych umiejętności; postaw, cech i wartości oraz wiedzy, co jest niezbędne do wykonywania zadań spoczywających na siłach zbrojnych. Nie oznacza to wcale, że ta "inność" jest najważniejsza w wykształceniu oficera. Jej ciągle podkreślenie i realizowanie w praktyce może prowadzić do wyalienowania ze społeczeństwa. Z taką sytuacją mieliśmy w pewnym stopniu do czynienia w naszych siłach zbrojnych, gdzie system szkolnictwa wojskowego przestał być kompatybilny z systemem edukacji cywilnej. W ostatnich latach sytuacja ta ulega stopniowej poprawie.

Wyposażenie poszczególnych armii świata w bardzo nowoczesną technikę wojskową i środki walki oraz wymogi skutecznego kierowania i dowodzenia zespołami ludzkimi (podejmowania decyzji) powoduje, że przygotowanie zawodowe musi opierać się na gruntownym wykształceniu ogólnym (w tym ogólnotechnicznym) oraz humanistycznym. W wielu państwach podejście takie występowało nie mał od zarania dziejów szkolnictwa wojskowego np. w Wielkiej Brytanii, Francji, czy w Stanach Zjednoczonych (akademia w West Point). Przygotowania takiego wymaga także dokonujące się procesy integracyjne oraz zadania realizowane przez poszczególne armie w ramach bezpieczeństwa ogólnonarodowego. Pełnienie funkcji w różnego rodzaju misjach międzynarodowych, czy wykonywanie zadań w ramach mandatu ONZ wymaga od oficerów jeszcze większej znajomości problemów z zakresu polityki i prawa międzynarodowego, bezpieczeństwa i rozbrojenia, socjologii i etnografii itp. Ponadto zmiany jakie nastąpiły w państwach Europy Środkowej i Wschodniej wymagają także przygotowania do życia w warunkach demokracji i wolnego rynku. Dotyczy to również przygotowania oficerów, którzy nie są przecież wyizolowani ze społeczeństwa,

a kierując ludźmi i instytucjami wojskowymi stykają się w większym lub mniejszym stopniu w swojej działalności z prawem rządzącym wolnym rynkiem oraz konsekwencjami wynikającymi dla wojska z idei demokracji.

Wymienione czynniki spowodowały w ostatnich dziesięcioleciach rozkwit idei kształcenia ogólnego w przygotowaniu kadr oficerskich. W armiach państw postkomunistycznych trend taki występuje od niedawna.

W szkolnictwie Stanów Zjednoczonych tradycyjnie już łączy się programy kształcenia wojskowego z programami ogólnie uznanymi za właściwe dla wyższej uczelni i spełniające przy tym normy instytucjonalnego cywilnego wyższego wykształcenia.

W Wielkiej Brytanii kandydaci na oficerów mają dwie drogi wyboru, tradycyjną - przez ukończenie uczelni wojskowej lub wybierając dowolny kierunek studiów na dowolnym uniwersytecie i uzupełniając następnie specjalistyczne wykształcenie wojskowe.

Niemcy radykalnie zreformowali swój system kształcenia i szkolenia wojskowego w latach sześćdziesiątych. Nie wzorując się na innych rozwiązaniach powołali do życia dwa własne uniwersytety na użytek armii - Uniwersytet Bundeswhery w Hamburgu i w Monachium. Obecnie uczelnie te mocno wpisały się w system kształcenia oficerów i położyły duże zasługi w zakresie ich przygotowania do realizacji zadań dowódczych oraz szybkiej adaptacji do zmian zarówno w dziedzinie techniki, jak i w rozwoju społeczno-politycznym.

Problemy te doceniane są również w procesie reformowania rosyjskich sił zbrojnych. Instytucje i osoby odpowiedzialne za reformę zdają sobie bowiem sprawę z tego, że powodzenie reform ogólnych nie jest możliwe bez wykształcenia oficera nowego typu. Oficer taki powinien być dobrze wykształcony, tak w zakresie ogólnym, jak i wojskowym. Powinien być zdolny do szybkiego opanowania umiejętności związanych z techniką wojskową i szkoleniem wojsk, oraz przygotowany do nieustannego podnoszenia własnych umiejętności i nabywania lawinowo przyrastającej wiedzy w swojej specjalności zawodowej. Dokonujące się przemiany demokratyczne w Rosji wymuszają nadanie dużej rangi humanizacji kształcenia kadr

wojskowych. Dlatego też postuluje się, aby programy kształcenia dowódców i inżynierów wojskowych zawierały pewne aspekty wykształcenia humanistycznego, psychologicznego i prawniczego. Niezwykle dużą wagę w reformowaniu kształcenia kadr wojskowych przywiązuje się do wniosków wynikających z doświadczeń współczesnych konfliktów zbrojnych (wojna w Zatoce Perskiej, czy też na terenach byłej Jugosławii). Wskazują one między innymi, iż współczesne wojny to nie tylko starcie się supernowoczesnych technologii, ale przede wszystkim współzawodnictwo umysłów, umiejętności, psychologicznego i fizycznego przygotowania.

Rosjanie pragną korzystać z doświadczeń Stanów Zjednoczonych, Francji i innych krajów w kształceniu oficerów, ale także i z doświadczeń własnych. Zamierzają m.in. racjonalnie przybliżyć programy uczelni wojskowych do programów wiodących uczelni cywilnych. W 1992 roku utworzono w Rosji tzw. Humanistyczną Wyższą Uczelnię Wojskową w miejsce byłej Akademii Politycznej im. Lenina.

Tendencje do nadania zdecydowanie większej rangi wykształceniu ogólnemu oficera widoczne są także w programach Akademii Obrony NATO, chociaż w uczelni tej problematykę tę doceniano od dawna.

Z doświadczeń w reformowaniu edukacji wojskowej nasuwają się następujące wnioski:

- daje się zauważyć tendencja do bliższego powiązania kształcenia oficera z cywilnym modelem kształcenia, a tym samym do większej integracji uczelni wojskowych z cywilnym systemem edukacji na poziomie wyższym;

- W edukacji oficerskiej w poszczególnych armiach świata coraz większą rolę odgrywa wykształcenie ogólne i humanistyczne. Przeprowadzone w niektórych krajach eksperymenty nad efektywnością funkcjonowania oficerów nie wykazały wyższości wykształcenia technicznego (inżynierskiego) nad humanistycznym;

- przemiany - społeczno polityczne w świecie, procesy integracyjne oraz coraz częstszy udział oficerów w różnych misjach międzynarodowych i w realizacji zadań mandatowych ONZ wymaga uwzględnienia w większym stopniu w programach kształcenia proble-

matyki międzynarodowej (m.in. w dziedzinie prawa, polityki, ekonomii itp.);

- w reformowaniu szkolnictwa wojskowego dostrzegane są doświadczenia innych armii, co miało miejsce zwłaszcza kiedy powstawały pierwsze szkoły wojskowe, ale przede wszystkim uwzględniane są własne doświadczenia i tradycje;

- w wielu państwach (np. Stany Zjednoczone, Francja itp.) tworząc akademie wojskowe starano się, aby zapewniały one wyższy poziom kształcenia niż uczelnie cywilne i dostarczały jednocześnie wykształconych kadr dla administracji publicznej;

- przemiany ustrojowe w państwach postkomunistycznych Europy Środkowej i Wschodniej spowodowały otwarcie bram uczelni wojskowych państw NATO dla przedstawicieli armii z tych państw i odwrotnie, a tym samym stworzona została możliwość wymiany doświadczeń na temat edukacji wojskowej, tak w dziedzinie rozwiązań strukturalno-organizacyjnych, jak i programowych.

BIBLIOGRAFIA

1. Galewski Z. Czynniki powodzenia we współczesnej walce .
Warszawa 1988.
2. Grabowski H O kształceniu i wychowaniu fizycznym, Kraków
1990.
3. Groskrecje J. Kształtowanie cech psychofizycznych dowódcy.
Rozprawa doktorska. Warszawa 1994.
4. Klukowski K. M Kłossowski. "Rola nauk o kulturze fizycznej
w doktrynie obronnej państw zachodnich". Refe-
rat wygłoszony na posiedzeniu Nauk o kulturze
Fizycznej-Warszawa 31.03. 1992.
5. Krauze M. Taka armia jakie szkolnictwo wojskowe.
"Zeszyty naukowe AON, nr.4, 1993.
6. Kuhn K. Nejsberger H. Sport in der Bundeswehr guo va-
dis? "Truppenpraxis", nr.2, 1992.
7. Lightbony Andy, Poger Joe, Top Gun "Amerykańskie asy przes-
tworzy" Wrocław 1993.
8. Meissner H.O. Sztuka życia i przetrwania. Warszawa 1990.
9. Pawłowski J. Akademia Dowodzenia Bundeswehry. AON. Warszawa
1991.
10. Podkowski A. Kształcenie i wychowanie w siłach zbrojnych
w siłach zbrojnych RFN. AON. Warszawa 1992.
11. Program Wyższej szkoły Wojennej we Francji. AON. Warszawa
1991.
12. Rola szkolnictwa wojskowego w restrukturyzacji sił zbrojnych
(tłum. wyd. Akademii Obrony NATO). Warszawa 1995.
13. Schorm S. Dzień dzisiejszy i przyszłość szkolnictwa wojsko-
wego demokracji europejskich. (tłum. S. Kulczyński) AON.
Warszawa 1994.
14. Szpakowski M. West-Point " Wojsko i wychowanie" nr. 4, 1993
15. United States Naval Akademy.
Album informacyjny . Warszawa 1992.
16. Zegnałek K. Kształtowanie osobowości oficera dyplomowane-
go."Myśl Wojskowa" nr.2, 1991.



34, 35, 36, 37 28.

20
22
24
27